

101. TIISTAINA 25. SYYSKUUTA 2001

kello 14.10

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Lähetekeskustelu

1)	Hallituksen esitys valtuudesta valtioneuvoston antamiseksi suomalaisille lentoyhtiöille koskien kolmansille osapuolille aiheutuvia sotariskivahinkoja	3
	Hallituksen esitys HE 126/2001 vp	

Toinen käsittely

2)	Hallituksen esitys laiksi virallistetusta parisuhteesta	12
	Hallituksen esitys HE 200/2000 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 15/2001 vp	
3)	Hallituksen esitys Makedonian kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.....	26
	Hallituksen esitys HE 98/2001 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 13/2001 vp	

Mietintöjen pöydällepano

4)	Hallituksen esitys Ecuadorin kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	26
	Hallituksen esitys HE 109/2001 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 6/2001 vp	

- 5) Hallituksen esitys Tansanian kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta 26
Hallituksen esitys HE 110/2001 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 7/2001 vp
- 6) Hallituksen esitys laiksi julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta 27
Hallituksen esitys HE 101/2001 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 14/2001 vp
- 7) Hallituksen esitys laiksi valtion takuista perusraaka-ainehuollon turvaamiseksi annetun lain muuttamisesta 27
Hallituksen esitys HE 112/2001 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 15/2001 vp
- 8) Hallituksen esitys 88. Kansainvälisen työkonferenssin hyväksymän äitiyssuojelusopimuksen (muutettu, 1952) uudistamista koskevan yleissopimuksen johdosta..... 27
Hallituksen esitys HE 88/2001 vp
Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö TyVM 5/2001 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Paula Lehtomäki /kesk
Johannes Leppänen /kesk
Suvi Lindén /kok
Susanna Rahkonen /sd
Juha Rehula /kesk
Markku Rossi /kesk
Mirja Ryyänen /kesk
Tero Rönni /sd
Hannu Takkula /kesk
Pia Viitanen /sd
Lasse Virén /kok

Nimenuoto

Nimenuodon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon, sekä seuraavat edustajat:

Hannu Aho /kesk
Eero Akaan-Penttilä /kok
Tarja Filatov /sd
Leena-Kaisa Harkimo /kok
Satu Hassi /vihr
Leea Hiltunen /kd
Anne Huotari /vas
Liisa Hyssälä /kesk
Bjarne Kallis /kd
Saara Karhu /sd
Kyösti Karjula /kesk
Johannes Koskinen /sd

Täysistunnon kuluessa ilmoittautuvat seuraavat edustajat:

Jouko Skinnari /sd
Kari Kantalainen /kok
Marjatta Vehkaoja /sd

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Hallituksen esitys valtuudesta valtiontakuun antamiseksi suomalaisille lentoyhtiöille koskien kolmansille osapuolille aiheutuvia sotariskivahinkoja

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 126/2001 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

¹ **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö:** Arvoisa puhemies! Hyvin nopealla aikataululla eduskunnan päätettäväksi saatetaan nyt valtioneuvoston esitys suostumuksen saamiseksi selvään takauksen luonteiseen vakuusjärjestelyyn.

Tilanne on purkautunut ainakin Suomeen tulleen tiedon puitteissa varsin nopeasti. (Hälinää — Puhemies koputtaa) Viime viikon loppupuolella tultiin tietämään, että vakuutusyhtiöt, ilmeisesti keskinäisen sopimuksen perusteella, tulevat irrottautumaan niin sanotusta sotariskistä lentotoiminnassa, niistä vahingoista, joita kolmansille henkilöille aiheutetaan.

Epävirallinen Ecofin-kokous käsitteli viikonvaihteen aikana Liegessä tätä tilannetta, ja silloin päädyttiin — ei päätetty, vaan päädyttiin — yksimieliseen suositukseen, jonka mukaan jäsenvaltiot voisivat niin halutessaan astua vakuutusyhtiöitten asemaan tältä osin ja myöskin määritellä suhteellisen vapaasti ne ehdot, joilla tämä tehdään, kuukauden ajaksi kerrallaan ja vielä niin, että komissiolle tulee notifioida kaikki ratkaisut. Taustalla on vain se tekijä, että sekä lentosäännöt että yksityisoikeudelliset leasingjärjestelyt olisivat lopettamassa lentoliikenteen, elleivät vakuutukset olisi voimassa asianmukaisella tavalla.

Nyt joudun jo tässä vaiheessa valittelemaan sitä, että Suomessa tämä esitys on jouduttu valmistelemaan pääosin viikonlopun aikana, jolloinka kaikki relevantti tieto ei vielä eiliseen esittelyynkään mennessä ennättänyt tähän listaan. Mutta totean tässä niin ministeri Heinosen kuin omasta puolestani, että tietysti kaikki käytettävissä oleva apu on saatavissa. Me itekin saamme tietoa tälläkin hetkellä muun muassa siitä, miten muut

EU-maat näitä ratkaisujaan ovat tekemässä. Ilmeiseltä vaikuttaa, että tällaiseen vakuutusjärjestelyyn jokainen lähtee mukaan, mutta sitten pitää vielä erikseen päättää muun muassa sen maksullisuudesta.

Hallituksen esitys on puettu sellaiseen muotoon ajallisesti, että kuukaudeksi kerrallaan, huolimatta siitä, että tuo ministereitten suositus on rajattu vain yhteen kuukauteen. Tällä ei haluta ennakoita mitään, mutta tällä halutaan kuitenkin välttää sellainen tilanne, että joutuisimme toisen kerran esimerkiksi samanlaiseen nopeaan tilanteeseen, jolloinka eduskunnan suostumus olisi äkkiä pyrittävä saamaan. Ilmeisesti meidän valtiosääntömme on tässä suhteessa hivenen kankeanpuoleinen, kun tällainen takausjärjestelyyn rinnastettava vakuusjärjestely aina vaatii eduskunnan suostumuksen.

Eräs askarruttava kysymys on myöskin sitten valtiosäännön kannalta se, onko tuo riski riittävästi määritelty tässä esityksessä. Nythän esitys lähtee liikkeelle siitä, että se on miljardi USA:n dollaria vahinkotapahtumaa kohti. Tässäkin suhteessa ymmärrän liikenneministeriöltä tulevan valiokuntakäsittelyyn tarkempaa tietoa esimerkiksi niiden lentokoneitten määrästä, jotka vakuutuksen piiriin kuuluvat.

Edelleen tämän toiminnan maksullisuudesta, jota kannattaa tarkoin miettiä. Hallitus esittää nyt, että tässä suhteessa hallitus saisi vapaat kädet. Tämän esityksen sanamuodon tarkoituksena nyt on ollut lähinnä ainoastaan saada asia eteenpäin. Luonnollisesti tietysti eduskunnalla on valta määrittää myöskin tässä suhteessa kantansa, jos se sen haluaa tehdä.

Tuo maksullisuus on hivenen ongelmallista. Sikäli kuin ymmärrän, muissa Pohjoismaissa aiotaan periä vakuutusmaksua, ja monet seikat puoltaisivatkin sitä, erityisesti se, että periaatteessahan lentoyhtiöt vapautuvat tässä vanhasta vakuutusmaksusta, nuo vakuutukset kun on irtisanottu. Toisaalta sitten ilmeisesti muuhun lentotoimintaan kohdistuvat vakuutusmaksut tulevat tässä yhteydessä vielä nousemaan.

Mutta meidän on myöskin nähtävä vähän laajemmin tämä tilanne. Jo tämän päivän lehdissä näyttää olevan laivaliikenteen kohdalla hivenen samanlaista aihepiiriä. Jos tällainen ajattelu leviää, joudutaan tietenkin kysymään julkisen sektorin roolia vakuutuksen antajana tai vakuutusyhtiönä, ja vastauskin taitaa olla aika selvä: ei se siihen ollenkaan sovi.

Tietenkin sitten eräs ikävänpuoleinen näköala on se, että matkustaminen tulee entistä kalliimmaksi, kun vakuutusmaksut mitä ilmeisimmin ja ehkä vielä laivaliikenteeseen ulottuen tulevat nousemaan. Se on aivan selvä asia, mutta silloinkin markkinatalouden lainalaisuuksien puitteisassa maksu ilmeisesti olisi viisainta siirtää itse palvelujen käyttäjille.

Kilpailutasapainon ylläpitäminen on eräs seikka, joka väistämättä tulee vastaan. Yhdysvalloisahan on päädytty aika laajamuotoiseen lentotoiminnan suoranaiseen tukemiseenkin, jolle valtiovarainministerit Euroopassa sanoivat hyvin selkeästi "ei". Toisaalta monet eurooppalaiset yhtiöt ovat kilpailuasetyksissä erityisesti Atlantinlentojen osalta yhdysvaltalaisen lentoyhtiöitten kanssa, joten tämäkin kysymys saattaa putkahdella esiin huolimatta siitä, että siihen on selkeästi vastattu jo "ei".

Valittelen todella sitä, että valmisteluaiakautu on niin kiireinen, että esitys kieltämättä on näiltä osin hivenen avoin, mutta uskon, että tietoa saadaan jatkuvasti lisää, niin että eduskunta kykenee toivon mukaan mahdollisimman pikaiseen päätöksentekoon.

² **Klaus Hellberg /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Minusta on hyvä, että hallitus on näin nopeasti toiminut tässä asiassa ja esittää eduskunnalle nyt määräämillään ehdoilla, vastavakuuksia vaatimatta, valtioneuvoston suomalaisille lentoyhtiöille sotariskin kolmansille osapuolille aiheuttamien henkilö- ja esinevahinkojen osalta. Tämä on tietysti erittäin tärkeää, jotta lentotoiminta voisi edelleen jatkua myös esimerkiksi Finnairin osalta.

Olen tehnyt perjantaina aamupäivällä aloitteen, eräiden muiden kansanedustajien allekirjoittaessa myös, että maan hallitus ryhtyisi välittömästi toimenpiteisiin Finnairin kilpailutilanteen selvittämiseksi ja varautuisi mahdollisiin taloudellisiin tukitoimiin, siis myös muilta osin kuin valtioneuvoston ja sotariskin osalta. Nythän on niin, että terrori-iskun jälkeen monet lentoyhtiöt ovat joutuneet suuriin taloudellisiin vaikeuksiin ja lentoliikenteen tulevaisuudennäkymät näyttävät niin ikään huonoilta. Näinhän on ollut jo pitempään.

Esimerkiksi Euroopassa on useissa maissa tuettu lentoyhtiöitä miljardeilla markoilla. Nämä ovat olleet varsin kiistanalaisia tukitoimia, mutta näin on kuitenkin tapahtunut. Nyt Yhdysvaltain

hallitus ja kongressi ovat tehneet päätöksen useisiin miljardeihin dollareihin nousevasta tukipaketista, jolla tuetaan yhdysvaltalaisia yhtiöitä suoraan ja takauksilla välittömästi. Euroopassa useat yhtiöt ovat jo ilmoittaneet tuhansien työntekijöiden irtisanomisista ja myös muunlaisesta tuesta lentoyhtiöille.

Minusta nyt hallituksen pitäisi tosiaan selvittää Finnairin kilpailutilanne mahdollisimman pikaisesti, koska kyseessä on kansallinen lentoyhtiö ja on kyse sellaisesta toiminnasta, joka vaatii miljardeja markkoja, jotta se voisi toimia, investoinnit ovat valtavat, ja minusta on erittäin tärkeää, että meidän kansallinen lentoyhtiömme ei menetä kilpailukykyään vaan sen tilanne selvitetään tarkasti ja varaudutaan mahdollisiin tukitoimiin.

³ **Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Lakiesitys on valmisteltu nopealla aikataululla, ja se on myöskin eduskunnassa syytä käsitellä nopealla aikataululla, jotta kansalliset lentoyhtiömme voivat toimia. Teoreettisesti laskien, jos lähdetään siitä, että jotain todella sattuisi, valtio ottaa tässä todella ison riskitakuun. Mutta tietenkin on lähdettävä siitä ja uskottava siihen, että mitään ei tapahdu. Joka tapauksessa tämä on välttämätön järjestely.

Mielestäni on hyvä, että valtiovarainvaliokuntaan ja sen verojaostoon, ehkä liikennevaliokuntaan, jos tämä siellä käsitellään, saadaan aivan uusin tieto siitä, miten EU-maat, ja vähän laajemminkin maat, tulevat menettelemään toisaalta lentoyhtiöiden tukijärjestelyissä ja toisaalta myöskin vakuusjärjestelyjen maksullisuudessa, jotta voimme vetää sellaista linjaa, joka on vertailukelpoinen muihin maihin, ja suomalaiset omat kansalliset lentoyhtiömme eivät joudu huonompaan asemaan.

⁴ **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta aloittikin jo ennakoivasti tämän asian käsittelyn kuulemalla asiantuntijoita tänä päivänä kokouksessa. Tarkoituksenamme on, että tämä saataisiin huomenna takaisin täysistunnon käsittelyyn. On tietenkin selvä, että kyseessä on poikkeuksellinen asia, mutta eduskunnassa täytyy olla valmiutta myöskin poikkeuksellisia asioita käsitellä. Ymmärsin näin, että jos tässä asiassa ei nyt edetä, niin Finnairin koneet sitten jäävät maahan ja tavallaan lentomarkkinat jaetaan uudelleen niiden yhtiöiden kesken, joilla

takuut ja vakuudet on. Tietysti suomalaisen elinkeinoelämän ja yleensä matkustamisen kannalta tilanne olisi aika ongelmallinen.

Kuulimme myöskin, että Saksassa olisi jo päätetty, että torstain ja perjantain välisen yön jälkeen ei sallittaisi Saksan ilmatilassa niitten lentokoneitten lentämistä, joilla valtioneuvostoa ei olisi. On ilmeistä, että asia on vietävä nyt eteenpäin, mutta tietysti pitemmän päälle asia on ratkaistava toisin, koska eihän valtio voi pysyvästi alkaa vakuutusyhtiöksi. Järjestelyn on oltava mahdollisimman lyhytaikainen ja vakuusmaksut on saatava mahdollisimman pian järjestykseen. Ilmeistä on, että jos kolmansille osapuolille aiheutuvia vahinkoja ei muuten saada korvausten piiriin, lentämisen hinta ja kustannukset tulevat nousemaan. Markkinat nyt kai hakevat sitä uutta tilannetta terrori-iskun ja uusien riskitilanteitten jälkeen.

Ymmärsimme tosiaan valiokunnassa, että itse asiassa markkinoilta ei oikeastaan ole edes saatavilla vastaavia vakuuksia. Nyt valtioiden täytyy tulla hätiin siinä tilanteessa, missä niitä tarvitaan. Tosiaan toivon, että tämä on mahdollisimman lyhytaikaista ja että ei mentäisi sellaisiin tukitoimiin, joita ed. Hellberg täällä haikaili. Minusta niiden aika ei ole, ja toivon, että myöskin Yhdysvalloissa ne jäisivät mahdollisimman vähäisiksi.

⁵ **Virpa Puisto /sd:** Arvoisa puhemies! Selkeästi elämme hyvin epätavallisia aikoja ja teemme myös epätavallisia päätöksiä epätavallisella ajankäynnillä. Siitä huolimatta on varmasti syytä paneutua tämän esityksen yksityiskohtiin. Maa- ja metsätalouden laskuopilla tämä tulisi todella kalliiksi, kuten totesimme valtiovarainvaliokunnan kokouksessa, jos todella koneita paljon tuhoutuisi ja joutuisimme ne korvaamaan. Tätä emme halua uskoa.

Kuitenkin kokonaisuutena, pääotsikkona, asian osalta tulee mieleen: Tätäkö se markkinatalous on: hädässä ystävät tunnetaan? Elikä ensimmäiseksi tulee mieleen kysymys siitä, mitä on vakuutusliiketoimi. Siinä vaiheessa kun uhat ja korvausvelvoitteet alkavat realisoitua, vakuutukset irtisanotaan ja haetaan parempi maksaja ja vastuunkantaja. On ensimmäinen kysymys, joka tulisi selvittää, onko jatkossa muittenkin vakuutuksien osalta odotettavissa samaa. Valtiovarainministeri viittasi laivaliikenteeseen, eli selvittääköön, mitä kaikkea vakuutustoimintaa valtio al-

kaa mahdollisen kriisiajan yleisotsikon alla hoitaa.

Toinen kysymys on se, että esityksessä todetaan, että Ecofinin ilmeisesti epävirallisessa kokouksessa, Euroopan yhteisöjen valtiovarainministerien palaverissa, on todettu, että tässä tilanteessa voidaan menetellä näin. Ennen kuin ryhdytään näin menettelemään, vaikka kiireisestikin, on varmasti syytä saada tietoon, miten muut paikalla olleet ja sopimukseen yhtyneet maat menettelevät.

Esityksessä todetaan myös, että valtiot voivat periä takuustaan riskejä vastaavan maksun. Kuitenkin hallituksen esityksessä todetaan, että lyhyellä aikavälillä se voidaan jättää perimättä, mutta esityksessä ei todeta, tässä päätöslausumassa, miten maksuun palataan tai miten se arvioidaan. Eli me annamme maksuttoman takuuvaltakirjan tällä paperilla.

Oleellista on se, että tätä on perusteltu varmasti ja ehdottomasti tärkeällä kansallisen lentoliikenteen turvaamisella. Se on tärkeä asia, mutta tässä ei puhuta siitä, että 51 prosentin omistuksella valtio on ottamassa taatakseen myös yksityisen omaisuuden 49 prosentin osuuden. Tältä osin tulee todella mieleen: hädässä ystävä tuetaan. Samat joukot ovat jo pitkään käyneet keskustelua siitä, että valtion omistus haittaa heidän liiketoimiaan. Mutta ei tunnu haittaavan vakuutustoimia!

Edustajat Skinnari ja Kantalainen merkitään läsnä oleviksi.

Puhemies: Vastauspuheenvuorot ovat minuutin pituisia.

⁶ **Olavi Ala-Nissilä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Puisto oli hieman epätarkka, kun hän puhui yksityisomistuksessa olevien koneiden korvaamisesta. Siitähän ei ole kysymys, vaan tässä on kysymys kolmannelle osapuolelle tapahtuvan vahingon korvaamisesta. Toisaalta on kysymys myös sodasta ja terrorismista ja niitten olosuhteista. Siinä mielestä minusta ed. Puisto puhui hieman asian vierestä.

⁷ **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on mielenkiintoinen keskustelunaihe, ja itse asiassa minusta sitä kannattaa valiokunnassakin vielä selvittää. Nimittäin on hiukan vaikea kysymys, kuka on kolmas taho silloin, jos lentoyhtiö lentää niin sanotulla leasingkoneella, jolloin koneen omistaja on toinen. Eräs pohtimisen aihe tietysti, joka ei ilmeisesti ennätä tähän hätään, liittyy siihen ongelmaan, jota ed. Puisto hahmotti, että Finnair ei ole suinkaan täysin valtion omistama. Voisiko Finnair antaa vastatakauksen valtiolle? Se on muodollista luokkaa tietysti tällaisissa yhteyksissä, mutta teoriassa ehkä tällaista voisi miettiä.

En usko, että me pääsemme siihen tilanteeseen, että me tiedämme, mitä kaikki muut tekevät, koska joku toinenkin saattaa odottaa, mitä kaikki muut tekevät, ja sitten loppupäässä ei tapahdu mitään. Sen sijaan me saamme kyllä jatkuvasti vähän lisää tietoa esimerkiksi Pohjoismaitten käyttäytymisestä.

Tässä ei ole otettu kantaa ollenkaan siihen, onko tämä järjestely maksuton. Se, että valtiovarainministerit näin lausuvat, johtui siitä, että Isossa-Britanniassa olikin jo ratkaisu tehty ja siellä oli nimenomaan käytetty tällaista formulaatiota, että lyhytaikaisesti se voi olla maksutonkin. Nythän on kysymys vain kuukauden määräajasta. Mutta niin kuin totesin, haluamatta mitenkään valmistautua mihinkään erinomaiseen jatkoon, eduskunnalta tavallaan pyydetään nyt pysyvämpääkin valtuutta. Toivon, että rajoitatte sen kuitenkin johonkin, se nimittäin unohtui esitystä laadittaessa.

⁸ **Virpa Puisto /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin valtiovarainministerin esitykseen: Olisi hyvä, että kiireellisesti esitätte, mikä on se määräaika, jolloin tätä arvioidaan. Se oli suurin puute tässä.

Sitten ed. Ala-Nissilälle: Voidaan käyttää mitä sanakäänteitä hyvänsä, jos halutaan vitsailla tämän kanssa. Osinkoa jakaessa kyllä tiedetään, ketkä ovat omistajia. On syytä myös vastuita kantaessa tietää se.

⁹ **Klaus Bremer /r:** Arvoisa rouva puhemies! Käsiteltävänä olevassa tapauksessa ei pidä unohtaa sitä, että ongelma ei koske ainoastaan Finnairia ja mahdollisesti Air Botniaa, vaan periaatteessa kaikkia ansiolentotoimiluvalla operoivia len-

toyriyksiä, myös esimerkiksi niitä pienyhtiöitä, jotka lennättävät poliittista johtoamme tärkeisiin tapahtumiin tuonne maailmalle, samoin kuin ambulanssilentoja, joita tehdään maailmanlaajuisesti suomalaisilla pienkoneilla. Ongelman muodostaa myöskin se tosiasia, että vastuu itse asiassa on rajaton kolmannen osapuolen vahingoista. Tässä korotettiin kolmannen osapuolen vakuutuksia aika huomattavasti EU:n toimesta, mutta todellisuudessa vastuu on rajaton ja vastuu- ja korvauskysymykset ratkaistaan esimerkiksi matkustajatapauksissa matkustajan kotimaassa, mikä on erittäin kipeä asia suomalaisille pienyhtiöille. Kun ne lennättävät esimerkiksi Lapissa amerikkalaisia turisteja, mahdollinen amerikkalaiselle turistille sattuva onnettomuus käsitellään amerikkalaisessa oikeudessa Amerikassa. Sen tietää, että siellä monta kertaa korvausvaatimukset ovat sitten sitä luokkaa, että siinä ei keskisuurilla suomalaisen yritys pysy pystyssä, ehkä ei ihan suurikaan.

Näin ollen ed. Aula on ihan oikeassa, kun hän epäili ja sanoi, että täyden vastuun vakuutuksia ei tiettävästi ole edes saatavissa. Se pitää paikkansa.

Ed. Puisto, kysymys ei ole niinkään markkina-taloudesta kuin siitä, mitä on määrätty korvauksen suuruudesta. Niin kauan kuin se on rajaton, me joudumme sellaiseen tilanteeseen aika äkkiä, etteivät tässä valtionkaan varat enää riitä. Meidän pitäisi rajoittaa sitä riskiä ja korvausvelvollisuutta, joka nyt on päässyt vähän käsistä.

Ed. Hellberg, tukitoimia on tässä vaikea enää lähteä kannattamaan. Finnair kuuluu niihin harvoihin eurooppalaisiin yhtiöihin, joita todella tuetaan valtion varoin, viimeksi tässä eduskunnassa päätetyllä liikennelentäjien koulutusasialla, jossa pelastettiin Finnairilta pois yli-investointeihin sortunut Ilmailuopisto ja siirrettiin se valtion harteille. Ed. Hellberg, kun Finnairin liikennelentäjä tuli maksamaan 800 000 markkaa, yksityiset kouluttivat 300 000 markalla liikennelentäjiä. Nyt kuitenkin jatketaan sitä systeemiä, että valtio otti koulutuksen kantaakseen ja maksaa 800 000 markkaa per liikennelentäjä, kun sitä vastoin jos valtio olisi suostunut maksamaan yksityisille per valmistunut liikennelentäjä koko kurssimaksun, koko koulutusmaksun, se olisi päässyt 300 000 markalla per liikennelentäjä eli 0,5 miljoonaa markkaa per liikennelentäjä olisi säästetty. Tämä jos mikä on Finnairin suosimista, samallahan Finnair sai koko liikennekoulu-

tuksensa siirrettyä veronmaksajien piikkiin. (Ed. Kekkonen: Mikä on Ilmavoimien osuus tässä?) Tämä on tällaista tukitoimintaa.

Miljardeilla markoilla ei ole mitään eurooppalaisia liikennelentoyhtiöitä, flag carriereitä, valtionyhtiöitä, enää pitkiin aikoihin tuettu. Air France on kaikkein kyseenalaisin tapaus ollut. Periaatteessa näistä on luovuttu. (Ed. Kekkonen: Entä Ilmavoimien lentokoulutus?) — Ilmavoimien lentokoulutuksella ei ole tässä asiassa mitään tekemistä. Ilmavoimat kouluttaa itse lentäjiä. Tukitoimi, joka toteutetaan nyt valtion lentokoulun kautta, junailtiin hyvin salakähmäisesti otsikolla Ilmavoimien lentokoulutus. Niin kuin ed. Kekkonen varmasti hyvin muistaa, pari vuotta taaksepäin valtion budjettiesityksessä sitä ei tullut liikennevaliokunnan rooteliin, ei sitä tullut opetusministeriön, ei sivistysvaliokunnan puolelle, vaan se junailtiin valtiovarainvaliokunnan (Puhemies koputtaa) puolustusjaoksen otsikon Ilmavoimien lentokoulutus alle, ja sitten päädyttiin yksityisen koulutuksen avustamiseen ja ottamiseen valtion kannettavaksi.

¹⁰ **Maria Kaisa Aula /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin täsmentää ed. Bremerin puheenvuoroon, että tässähän ei käsitellä nyt kaikkia mahdollisia onnettomuusvakuutuksia. Onkin pidettävä hyvin tiukka raja siinä, että tätä kautta ei vyörytetä valtion riskille tai tavallaan valtion harteille mitään kuin tämä terrorismia ja sotatilanteita koskeva kolmansille osapuolille aiheutuvia vahinkoja koskeva vakuutus. Esimerkiksi juuri World Trade Centerin tuho tai Pentagonin tuho viime viikkojen tapahtumista ovat niitä, joita tämä vakuutus koskettaa, ei kaikkia mahdollisia onnettomuuksia tai niissä tapahtuvia henkilövahinkoja laisinkaan.

Tässähän on kyllä raja valtiolle esitetty, 1 miljardi US dollaria eli noin 6 miljardia markkaa. Siinä mielessä tämä tietenkään ei ihan rajaton ole yhtä tapahtumaa kohti. Mutta tietysti jos niitä olisi useampia, silloin se totta kai on sitten eri asia. Tästä esityksestä käy ilmi, että markkinoilla on saatavissa tällä hetkellä vain vakuutuksia, joissa katto on 50 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria. Se on juuri ongelma, että leasing sopimukset ja muut eivät mahdollista lentämistä niin alhaisilla vakuutussummilla.

¹¹ **Virpa Puisto /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ajatellen vakuutusmaksujen

tarkentamista, mitä tämä kattaa tai pitää sisälään, olisi varmasti hyvä valtiovarainvaliokuntaan saada tieto myös siitä, mitkä ovat ne summat, jotka vapautuvat nyt Finnairilta, kun koko summa siirtyy tavallaan toisen otsikon alle.

Tukitoimista: Varmasti joudumme työllisyyden nimissä miettimään erilaisia tukitoimia. Jos on vaikea selkeyttää Finnairilta vapautuvaa osuutta vakuutusmaksuista, varmasti neuvottelukysymys olisi, että he voisivat arvioida, paljonko pitää lomauttaa tai katkaista määräaikaista työsuhteita.

¹² **Klaus Bremer /r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Miljardin dollarin raja on itse valittu raja. Todellisuudessa vastuu on määritelty rajattomaksi. Siitä käydään sitten oikeutta, miten suuri se kulloinkin on.

Olen ymmärtänyt, että tämä koskee sotatoimialueita. USA:han on ilmoittanut olevansa sotatoimialuetta tai sodassa. Se saattaa olla löysää puhetta presidentiltä, mutta näinhän on ilmoittanut presidentti Bush, että USA on nyt sodassa. Ei tarvinne odottaa kauaakaan, niin mahdollisesti Venäjänkin on sodassa ja moni muukin valtio, jos USA jatkaa terrorisminvastaista toimintaansa sillä tavalla kuin se on ilmoittanut.

¹³ **Ilkka Taipale /sd**: Arvoisa puhemies! Silloin kun sotavahinkoja on paljon, koko kansa kärsii ja ottaa vastuulleen ne. Sikäli on täysin järkevää, että tämäntapainen ratkaisu tehdään, jota hallitus parhaillaan esittää.

Meillä on tiedossa, että sotatoimialueiden lähellä parveilee paljon enemmän laivojakin kuin rauhantoimialueiden lähellä, koska se on kova bisnes. Muodollisesti sotatoimet voivat kohdistua myös muihin liikennemuotoihin kuin pelkästään lentoliikenteeseen. Hauskana yksityiskohtana kerron, että Suomessa on edelleen toiminnassa Sotavahinkoyhdistyksen säätiö, joka oli vakuutusyhtiöiden perustama yhdistys sota-ajalta. Sen rahat säätiöitiin. Monet eivät sitä tunne, mutta se on ollut sikäli hyvä, että se on vakuuttanut muun muassa rauhanliikettä niiltä tuhoilta, joita valtio on aiheuttanut, eli jakanut rahoja.

Nytkin kolmen päivän kuluttua meillä on terrorismiin liittyvä kokous Suomessa, pienaseiden vastainen kokous, johon valtiolta on saatu 180 000 markkaa, mutta onneksi Sotavahinkoyhdistyksen säätiöltä hiukan lisää. Sinne tulee

250—300 ulkomaista vierasta. Ehkä säätiö rahoittaa YK:n pääsihteerin raportin Prevention of Armed Conflicts, jonka puheenjohtajana on ollut suomalainen YK:n apulaispääsihteerinä Tapio Kanninen. Pyytäessäni valtiolta, muun muassa UM:ltä, alustavasti rahaa valtiolla ei ollut rahaa tähän toimintaan, koska kaikki menee helikoptereille ja näihin vakuutuksiin ja vastaaviin. Mutta onneksi meidän kulukorvauksemme ovat myös verraten korkeita, joten tällainen YK:n raportin suomeksi julkaiseminen on mahdollista myös yksityisellä toimella, ellei valtio nyt käänneä pikkuisen toimintaa muualle kuin turvallisuus-, poliisi-, salapoliisi-, armeija- ja vastaavalle puolelle.

Mutta pääasia, tämä ehdotus, joka nyt tehdään, on täysin järkevä.

¹⁴ **Hannes Manninen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kysymys silloin, kun puhutaan takauksesta ja takaus annetaan, on aina vakava ja siihen on syytä suhtautua tietysti sillä vakavuudella, että mahdollisesti jossakin erityistapauksessa ainakin osa siitä voi toteutua. Toisaalta kysymys on myöskin sellaisesta tilanteesta, että jos puhutaan vaihtoehdottomuudesta, kyllä voi sanoa tässä yhteydessä, että muita järkeviä vaihtoehtoja ei ole olemassa.

Haluan kiinnittää myöskin huomiota erääseen asiaan. Tässä on tavallaan kaksi osaa. Ensimmäkin kolmansille osapuolille aiheutetut vahingot. Perusteluissa mainitaan, että vakuuttajat irtisanoivat myöskin lentokoneiden sotariskivakuutuksen, elleivät lentoyhtiöt ole suostuneet lisämaksuun. Tämä raja pitäisi nyt tehdä selväksi, että tämä ei, jos vain suinkin mahdollista, ainakaan tule tämän takauksen piiriin.

Toisaalta voi sanoa, että hiukan ihmettelen siitä, että täällä tarjotaan Finnairille tukea etukäteen, vaikka se ei ole mitään pyytänytkään. Kyllä minusta tuntuu vähän siltä, että eduskunnan ei ole syytä etukäteen lähteä tällaisia asioita esittelemään, vaan jos, niin kuin näistä varmasti lentoyhtiöille on vaikeuksia ja ongelmia, syntyy sellainen tilanne, niin käsitellään asioita sitten, jos ne tänne tulevat. Mutta etukäteen ei ole varmaan tarpeen täällä tällaisista asioista keskustella.

Minusta tässä on kysymys niin vakavasta asiasta, että me selvitämme sen, minkä kerkiämme, ja luotamme valtioneuvoston vakaaseen harkintaan muiden lopullisten ehtojen osalta.

¹⁵ **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin täällä on puhuttu sotatila-alueista. Sotatilarisikiin rinnastetaan terrorismirisiki, joten tuolla alue-termillä ei ole kovin paljoa merkitystä.

En tiedä, ymmärsinkö ed. Mannista aivan oikein. Finnair on pyytänyt nyt käsiteltävänä olevaa asiaa. (Ed. Manninen: Tarkoitin muita avustuksia!) — No, se on tainnut tulla substanssinisteriöstä ikään kuin informaationa. — Olen aika lailla kanssanne samaa mieltä ja myöskin niitten muiden puhujien kanssa, jotka ovat puhuneet siitä, että vakuutustoiminta on vakuutustoimintaa ja jos riski kasvaa, sitten pelataan vakuutusosoikeudellisten ja sopimusteknisten kysymysten kanssa vakuutusyhtiön ja asiakkaan välillä. Sehän on se luonteva järjestys. Nyt on vain pakotila nimenomaan tämän mittavuuden vuoksi. Kyllä valtion vastuu on tietysti rajattu siihen, mihin asti valtio takaa, mutta varmasti on näin, että lentoyhtiön kohdalla voi jatkua keskustelu, jos näin olisi.

Ed. Puisto, kaipaamaanne tietoa siitä, miltä osin vakuutusmaksuista vapaudutaan, parasta aikaa selvitetään. Siinä on liikesalaisuuksia kuuleman mukaan, mutta kyllä se haarukoidaan.

¹⁶ **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mannisen puheenvuoron johdosta haluan todeta, että tänään valtiovarainvaliokunta on kuullut asiantuntijoita, ja siellä myöskin ed. Manninen on ollut mukana. Siellä on tuotu esille Finnairin puolelta juuri tämän lain kohdalta, että he tarvitsevat tätä erityislainsäädäntöä, takauslainsäädäntöä.

Mitä tulee muihin liikesalaisuuksiin, joita ministeri Niinistö otti esille, näkisin kuitenkin, että valtiovarainministerin pitää saada tieto niistä asioista, kun on kysymyksessä kuitenkin takuu. Siinänsä tämä laki on tarpeellinen.

¹⁷ **Hannes Manninen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tulin väärin ymmärretyksi. Tarkoitin muun muassa ed. Hellbergin puheenvuoroa, jossa ymmärsin selkeästi sanotun, että jos on tulossa lomautuksia tai muita, niin valtion pitää tarjota apuaan. Tätä tarkoitin, että ei olisi syytä etukäteen lähteä tarjoamaan yhtiölle apuaan. Tämän on hiukan eri kysymys. Pidemmällä tähtäyksellä voi sanoa, että tämänhän ei välttämättä, jos siitä maksu peritään, tarvitse olla edes apua noin rahallisessa mielessä.

¹⁸ **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä muu tuki on todella sitten vaikea kysymys. Suomi on aika johdonmukaisesti pyrkinyt muun muassa laivaliikenteen osalta siihen, että ei järjestettäisi Euroopan sisällä tukikilpailuja. Jos lentoliikenteen osalta päädytään pysyvämmin siihen, missä nyt ollaan, eli siihen, että ihmiset lentävät vähemmän, asiakkaita on vähemmän, ei se seikka, että EU:n valtiot rupeavat kilvan jakamaan veronmaksajiensa rahoja, ollenkaan lisää asiakkaitten määrää niissä koneissa, jolloinka kilpailu ei enää olisikaan terveellä pohjalla, vaan se olisi tukikilpailua. Tämä on äärimmäisen vaarallinen tie.

¹⁹ **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Siinänsä hallituksen esitys on varmasti näin ratkaisu tavaksi kuin esitetään. Se, että tämä asia on nyt esillä tässä salissa, puhuu tietysti nykytilanteen vakavuudesta. WTC:n kahden viikon takaiset tapahtumat ovat tässä nyt käsittelyssämme. Samalla maailman tapahtumien kulku, miten tästä menään eteenpäin, kiinnostaa meitä kaikkia. Mikäli Yhdysvaltain kokemat tragediat johtavat vain sotatoimiin eivätkä maapallon epäoikeudenmukaisuuksien ja köyhyyden tarkasteluun ja johtopäätöksiin siitä, varmaankin voimme olettaa, että vastaavan tyyppisiä myös suomalaisia hyvin ikävällä tavalla koskevia taloudellisia asioita tulee entistä enemmän pöydälle ja myös muita lakiesityksiä, hallituksen tiedonantoja jne. Siis olemme todella nyt puhumassa tästä globaalista ongelmasta.

²⁰ **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen, siirsitte vähän keskustelun toiselle areenalle, mutta vastaisin mielelläni lyhyesti.

Minusta on ollut yllättävän positiivista nähdä, miten kansainvälinen yhteisö on keräytynyt. Toivon, että tämä ei nyt kuulosta mitenkään makaberilta, mutta saattaa olla, että koko tästä tapahtumasarjasta voi koitua sellainen etu, että aletaan ymmärtää paremmin toisiamme.

Mutta sitä en oikein ymmärrä, että osaksikaan motiivit juuri sille kohtalokkaalle syyskuun 11. päivälle olisivat olleet maailmantalouden epätaisisessa jakautumisessa. Kukaan ei ole kyllä ilmoittautunutkaan tekijäksi, mutta eipä ole tällaista motiiviakaan arvailuissa edes, vaan motiivit näyttävät olevan aika lailla jossain muualla.

²¹ **Ulla Juurola /sd:** Arvoisa puhemies! Itse joudun huomenna esittelemään tätä asiaa verojao-ostossa, ja hallituksen esitystä lukiessani olen päätenyt siihen, että tämä on varsin avoin valtakirja valtioneuvostolle määritellä kaikki takaimiseen liittyvät erityisehdot. Kun tätä keskustelua nyt olen kuunnellut, tavallaan tuntuu, että asia käy yhä vaikeammaksi tai tulee yhä enemmän kysymyksiä mieleen. Toivonkin nyt, kun tätä huomenna käsitellään, että molemmat ministeriöt varsin selkeästi pystyisivät selvittämään vastuurajaukset tarkemmin, minkälaisista kolmansista osapuolista tässä on kysymys, mitkä ovat markkamäärät, joista ed. Bremer ikään kuin sanoi, ettei ole mitään markkamääriä, tai mikä on maksikäytäntö ja mitä nämä ovat muissa maissa. Jotenkin tuntuisi, että tässä tarvittaisiin aika tarkkoja tietoja huomenna sitten.

²² **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä, tarkoitus on tuottaa kaikki se tieto. Toivon, että todella ymmärrätte, että viikonlopun aikana — hallituksen esityshän on eilen aamupäivällä tehty — on ollut aika vaikea saada kaikkea sitä tietoa, joka varmasti olisi paikallaan. Nyt tietysti eduskunnan kannalta kuitenkin se, että valtioneuvosto eduskunnan rajauksin oikeutetaan antamaan takuu, on riittävä toimenpide. Viimeksi olimme tässä samassa tilanteessa silloin, kun presidentti Ahtisaari lensi sotatoimialueelle. Silloin lentoyhtiöille riitti se, että se järjestettiin tällaisena hallituksen lupauksena ottaa seuraavaan lisätalousarvioon mahdollisesti aiheutuvan vahingon kattaminen. Mutta tässä on tietysti nyt aivan eri tilanteesta kysymys.

Valitettavasti todellakin me olemme tekemisissä hyvin vaikeaselkoisen vakuutustoiminnan haaran kanssa, joten — täälläkin on jo kuultu erilaisia käsityksiä siitä ja maitten poikkeavista lainsäädännöistä — valitettavasti me joudumme nyt tyytymään siihen tietoon, jota näinä päivinä saadaan kerätyksi.

²³ **Jouko Skinnari /sd:** Arvoisa puhemies! Itsekään en pysty tätä tuskaa yhtään vähentämään, vaan pikemminkin päinvastoin, koska tässä rupeaa olemaan aika tavalla pankkikriisin aikaisia tilanteita käsillä, jolloin noin miljardin markan tarkkuudella laitettiin valtion takuita ja rahaa liikkeelle. Tässä on taas kysymys siitä, että noin

miljardin markan tarkkuudella pystytään arvioimaan, mitkä ovat vastuut.

Tässä on tällaisia määritelmiä kuten sotariski. Mikä on sotariski? Missä vaiheessa se toteutuu? Onko tämä se tilanne, jossa on otettu yksi esimerkki siitä, mikä on sotariski?

Kuulin, että ministeri on tuonut täällä esille näistä elinkeinoista myös laivojen osalta. Missä vaiheessa laivanvarustajat ilmoittavat, että laivat eivät lähde, ellei tule takuita? Sitten on ydinjätteitä kuljettavat junat. Missä vaiheessa kannattaa enää vakuuttaa ollenkaan, jos kerta tämä riski tulee liian suureksi?

Mutta sekin asia, millä tavalla vakuutusvalvonta Suomessa on järjestetty, on kesken. Viime hallituksen osalta se oli loppuvaiheessa melkein valmis se valvonta. Nyt on 2,5 vuotta kulunut ja sitä taas edelleen selvitetään.

Finanssitavaratalojen osalta: Millä tavalla eri tahot joutuvat vastuuseen tämän tyyppisissä tilanteissa, ettei käy sillä tavoin, että ne, jotka ovat maksaneet työeläkettä tai ovat maksaneet jotain muuta vakuutusta, ovat vieneet rahaa pankkiin, ovat yhtäkkiä mukana tämän tyyppisissä rahoituksissa? Valvonta pitäisi saada Suomessa järjestykseen.

²⁴ **Virpa Puisto /sd:** Arvoisa puhemies! Ministeri Heinosen tultua paikalle haluan vielä tiedustella häneltä: Valtiovarojen kuulemisessa sekä valtiovarojen että liikenneministeriön edustajat vetosivat tämän asian nopeaan käsittelyyn perustellen sitä kansallisen lentoliikenteen merkityksellä sekä kansalaisille että tuottavalle teollisuudelle, meidän liiketoiminnallemme, ja vedottiin myös siihen tai painotettiin sitä, että enemmistö-omistaja valtio ottaa tämän vastuun. Nyt tiedustelin teiltä tämän asian käsittelyn yhteydessä, ministeri Heinonen: Kauanko nämä perusteet painavat valtion enemmistöosakkuuden säilyttämiseksi kriisin jälkeen?

²⁵ **Liikenne- ja viestintäministeri Olli-Pekka Heinonen:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kysymykseen, joka täällä on tullut esille rajauksen osalta: Kokonaisuus, josta puhutaan, on niin sanottu sotariski, joka pitää sisällään paitsi sotatoimet myös terrorismiin tai lentokonekaappaukseen rinnastettavat tapahtumat ja niistä aiheutuvat vaikutukset kolmannelle taholle. Se on se rajaus, joka tässä on kysymyksessä. Kysymyksessä on rajaus myöskin siinä suhteessa, että tämä

ratkaisu koskee suomalaisia lentoyhtiöitä, ei siis pelkästään Finnairia vaan Suomessa rekisteröityjä yhtiöitä. Samalla tavalla muut eurooppalaiset maat ovat tehneet ratkaisuja nimenomaan omassa maassaan rekisteröityjen yhtiöiden osalta.

Mitä tulee Finnariin, näen, että tässä suhteessa todellakin tarkastelu on koko alaa ja Suomessa toimivia toimijoita kohtaan, ei pelkästään Finnairia kohtaan, joka tietysti toki on merkittävin toimija tällä kentällä. Mitä tulee ed. Puiston kysymykseen omistaja-asiasta, tässä suhteessa ei ole olemassa mitään akuuttia, että tällä hetkellä tai tämän tilanteen jälkeen olisimme tehneet ratkaisuja, jotka tarkoittaisivat toiseen suuntaan menemistä.

Haluan yhtyä ministeri Niinistön toteamaan, että tietysti pyrimme antamaan kaiken sen mahdollisen tiedon, jota tässä tarvitaan ja jota jatkuvasti saamme siitä, minkälaisia ratkaisuja muissa maissa on tehty, myöskin ratkaisuja sen suhteen, miten tätä vastuuta kyettäisiin mahdollisimman tarkasti yksilöimään. Eräs mahdollinen luku silloin tietysti yksilöidä sitä on koneitten lukumäärä, joita vastuu käytännössä koskee. Näiltä osin pyrimme sitä tietoa valiokunnan ja eduskunnan käyttöön saattamaan.

Mitä tulee kysymykseen lentoyhtiöitten yleisestä tuesta, uskon, että on Suomen kansallinen intressi, ettemme tällä alalla lähde siihen tukihuutokauppaan, joka esimerkiksi laivaliikenteessä on ollut näkyvissä. Uskon, että suomalainen lentoyhtiö pärjää tällä kentällä puhtaana kilpailun ehdoin ilman valtion tukia paremmin kuin niiden kanssa.

²⁶ **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaisin minäkin ed. Puistolle valtionyhtiöominaisuudesta, että olemme nyt tilanteessa, joka on riippumaton siitä, onko valtio Finnairin omistaja vai ei. Joutuisimme ottamaan kannan siihen, lentääkö suomalainen yhtiö vai ei. Tässä on muitakin, niin kuin kuulimme, jopa pienkoneyhtiöitä. Juuri tämä, niin kuin oikein totesitte, korostaa tietysti maksuharkintaa, mutta sekin olisi ollut joka tapauksessa harkittavana.

Vakuusvalvonnan osalta olen ed. Skinnarin kanssa siinä mielessä samaa mieltä, että se kokonaisuus näyttää viipyvän, mutta kyllä meillä kuitenkin on vakuutusyhtiövalvontaa ja se on ymmärtääkseni varsin hyvällä pohjalla. Toinen kysymys on se, että kehitys kohti finanssitavarata-

loja minunkin mielestäni vaatisi sitä, että tämä mahdollisesti (Puhemies koputtaa) yhdistettynä sujuisi huomattavasti paremmin, siis pankki- ja vakuutuslaitosten yhdistetty valvontavirasto. Sen pitäisi itse asiassa olla pikkuhiljaa pöydällä.

²⁷ **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Pidän tätä tietysti asiallisena ja oikeana toimenpiteenä juuri sillä perusteella kuin ministeri Niinistö äsken totesi, lentääkö suomalainen lentokalu kansainvälisessä liikenteessä vai ei.

Ymmärrän niin, että vakuutusyhtiöt totesivat päätöksenteossaan sotariskin realistisesti, kun päättivät sanoa nämä vakuutukset irti kahden viikon takaisten tapausten perusteella. Jos ajatellaan, missä tilanteessa nyt ollaan, niin ollaan tilanteessa, jossa sen jälkeen on, noin lainausmerkeissä, julistettu sota kertomatta vielä sitä, millä kentillä sota käydään. Tällöin tulee tietysti mieleen se, onko valtioneuvoston taholla kartoitettu sitä, millä kansainvälisen vakuutustoiminnan kentillä on sellaista vakuutustoimintaa, jossa juuri se sotariski realisoituu, mikä nyt on seurausvaikutuksena ilmiselvästi tulossa, ja mitä se vaikuttaa kansainväliseen vakuutustoimintaan ja seuraako siitä jotakin vaikutuksia Suomelle, niin että meille tulee yhtä pikaisesti hoidettaviksi jotakin tänne pöydälle kuin tuli tänä päivänä.

²⁸ **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hellberg peräänkuulutti sinänsä ihan vakavaa huolta, miten kansallinen vaikeu-
valtion täysin omistama lentoyhtiö tulisi toimeen, ja kuultiin vastaus, että ehkä paremmin ilman valtion tukiaisia kuin niiden kanssa, niin kuin ministeri Heinonen totesi. Mutta itse ongelma ja huoli on aito. Mielestäni se on hyvä täälläkin todeta ja tukea sitä ajatusta, että tavalla tai toisella, ei välttämättä suinkaan valtion niin sanotuilla tukiaisilla, mahdollistetaan kuitenkin se, että meillä on myös vastaisuudessa suomalainen lentoyhtiö. Siinä mielessä tätä ongelmaa ei pitäisi vain ohittaa.

²⁹ **Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ministerit Heinonen ja Niinistö esittivät tukiasian sinällään aivan oikein, eli Suomen lähtökohdan pitää olla se, että varsinaisiin tukiaisiin ei mennä ja toimitaan kansainvälisesti yhteistyössä tähän suuntaan.

Kun ed. Puiston puheenvuoroja kuuntelee, kyllä täytyy muistaa, että sota on sota ja terrorismi on terrorismia, ja tämä laki tehdään nyt näihin oloihin.

Yksi asia, mikä todella kaipaisi selvittämistä, mihin ministeri Niinistökin viittasi, on "kolmas osapuoli". Toivon, että määritellään aika tarkkaan, mitä sillä tarkoitetaan. Jos teoreettisessa tilanteessa jouduttaisiin tätä lakia soveltamaan, siitä voisi tulla epäselvyyttä tämän tekstin perusteella.

³⁰ **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö:** Arvoisa puhemies! Lähinnä ed. Pulliaisen kysymykseen: Jos on tarkoitus saattaa maailmanjärjestys sekaisin, silloin iskun kohteena on finanssimaailma. Se on kaikkein tehokkain tapa sotkea maailmanjärjestys tavallisten ihmisten olemista myöden, ja eräs tapa on tietysti sitten vakuusjärjestelyjen puitteissa, joille erityisesti länsimainen järjestelmä hyvin pitkälti rakentuu.

Nyt sotariskin vuoksi vakuutusyhtiöt ovat muuttamassa riskinottoaan. Mehän muistamme kaikki syyskuun 11. päivän jälkeiset uutisoinnit ja kysymykset siitä, joutuuko jokin vakuutusyhtiö jo tapahtuneen vuoksi vaikeuksiin, ja jos tällaisia kysymyksiä esitetään, silloin tietysti pohditaan myöskin, mitkä ovat vakuutusyhtiöitten vastuunkannon hartiat tulevaisuuteen päin. En tiedä, kuinka paljon tämä on vaikuttanut tähän faktiseen tilanteeseen, että on jo vahinkotapahtumia sattunut. Kaikillahan on muun muassa vakuusmääräyksensä, siis myöskin vakuutusyhtiöillä. Todellakaan en tiedä, mutta tällainenkin ajatus on aika lähellä.

Hallitus ei ole lähtenyt erikseen kartoittamaan nyt, ja otin laivaliikenteen esimerkiksi vain sen vuoksi, että havaitsin lehdissä sellaisen jutun, joka sekään ei ole lähtenyt liikkeelle laivayhtiöstä vaan vakuutuspuolelta. Ellei kansainvälinen yhteistoiminta tässä onnistu ja jos joudutaan kohtaamaan jatkossakin tällaisia tapahtumia, niin kyllä niissä on vakavista taloudellisistakin seuraamuksista kysymys, vaikkakin tietysti talous on sittenkin vain taloutta verrattuna kaikkeen muuhun mitä on tapahtunut.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

2) Hallituksen esitys laiksi virallistetusta parisuhteesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 200/2000 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 15/2001 vp

Puhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

¹ **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys laiksi virallistetusta parisuhteesta on nyt toisessa käsittelyssä, ja asia on monessa mielessä periaatteellisesti merkittävä. Eriytyisen merkittävää on se, että hallitus on lähtenyt lakiesityksellä liikkeelle tällaisessa syvästi kansaa jakavassa kysymyksessä. Vaikka asiassa on muodollisesti kansanedustajilla vapaat kädet, on tietenkin aina pelättävissä, että solidaarisuus hallituksen esitykselle voi olla joillekuille ainoa peruste kannattaa tätä mielestäni vastustettavaa lakiesitystä.

Hyväksymällä tämän lain olemme tekemässä mielestäni huonoa lainsäädäntötyötä. Tämä laki on monella tavalla keho, ja otaksun, että mikäli tämän lain hyväksymme, tulemme jatkossa, ja melko pian, näkemään muutos- ja lisäsesityksiä siihen.

Aivan kuten kansanedustaja Annika Lapintie totesi ensimmäisessä käsittelyssä syyskuun 19. päivänä, on nyt esitetty laki vain välitavoite. Ed. Lapintie totesi muun muassa: "Koska todellakaan en halua vaarantaa lakiesityksen läpimenoa, sen vuoksi en nyt esitä niitä sisältömuutoksia, jotka olen vastalauseeseeni kirjoittanut, vaan toivon, että voimme hyväksyä nyt tämän lakivaliokunnan esityksen. Sen lisäksi melko pian joudumme palaamaan lasten asemaan ja tekemään kuten Ruotsissakin on tehty. Siellä alun perin ei hyväksytty adoptiomahdollisuutta - -". Aivan lopuksi ed. Lapintie totesi vielä: "Toivon, että hyväksymme tämän lain ja hallitus nopeasti valmis telee muutosesityksen, jonka mukaan perheen sisäinen adoptio sallitaan."

Ed. Lapintie paljasti rehellisesti tavoitteensa. Se on sinänsä arvostettavaa, vaikka itse asia on vastustettava. Ed. Lapintien puheista voi päätellä, että mikäli tämä laki nyt hyväksytään, tulemme näkemään vielä ennen lumen tuloa kansanedustajan lakialoitteen adoptio-oikeuden ja mui-

den toiseksi jääneiden tavoitteiden sisällyttämisestä lakiin.

Tällä viikolla vietämme kodin ja perheen viikkoa. Olen sanonut tämän ennenkin, että homolaki on troijan puuhevonen, jolla käydään perinteisen Suomen perhe- ja yhteiskunta-arvojen kimppeen. Tämä toteutuu nyt teemaviikkoa myöden. Puuhevosvertaukseni on ilmeisesti kuvaava, sillä uskontotieteen dosentti Raimo Harjula kommentoi sitä tänään Helsingin Sanomien mielipidesivuilla.

Tämän lain symbolimerkitys on huomattava ja kauaskantoinen. Se yhdellä tavalla normalisoi poikkeavuutta, mikä on mielestäni suuri virhe. Yksi asia tämän lain seurauksena tosin paljastuu, mikäli se hyväksytään. Se on se, että silloin todella näemme, kuinka marginaalinen ilmiö homoseksuaalisuus on. Parisuhteiden rekisteröinti tulee olemaan melko harvinaista, koska homoseksuaaleja on luultua paljon vähemmän. Julkisten viranomaisten ovensaranat eivät juurikaan lisää rasitu rekisteröintiparien takia.

Tämä homorummutus on saanut osan kansasta ja suuren osan mediastakin luulemaan, että kysymys on todella merkittävästä vähemmistöstä. Mikäli lakiesitys hyväksytään vasten omaa käsitystäni, laihan totuus nähdään tulevaisuudessa. Pienen porukan iso meteli harhauttaa koko yhteiskuntaa. Meidän ei täällä eduskunnassa pitäisi tanssia pienten pillipiipariryhmien lobbausten tuloksena.

Ruotsissa vastaava parisuhdelaki on ollut voimassa vuodesta 1995 lähtien. Tuoreimman, Setan välityksellä saamani tiedon mukaan vuonna 1999 Ruotsissa eli tällaisessa virallistetussa parisuhteessa vajaan 2 000 ihmistä: noin 1 200 miestä ja runsaat 600 naista. Ruotsin väkiluku on yli kolme miljoonaa Suomea suurempi, joten tästä voimme päätellä, että Suomessa tämän lain piiriin tulisi kuulumaan muutama sata ihmistä vuodessa. Tämä kysymys on syvästi kansaa jakava. Kannattaako meidän todella räätälöidä tämä kiistanalainen laki näin pientä vähemmistöä varten?

Arvoisa puhemies! Perussuomalaisen eduskuntaryhmä ei millään muotoa voi hyväksyä nyt esitettyä parisuhdelakia. Katsomme, että esitys on mahdoton hyväksyä niin kristillisestä perinteestä ja perhekäsityksestä käsin kuin myös sen esimerkkivaikutusten pohjalta. Tämä hanke pistettiin aikoinaan alulle homosuhteessa eläneiden perintöasioissa ilmenneiden epäkohtien varjolla, mutta varsin pian hanketta alettiin johdonmukai-

sesti ajaa kohti virallista yhteiskunnallista instituutiota, joka on lain kannattajien perimmäinen tarkoituskin. Tämä hivistustaktiikka on toiminut hämmästyttävän hyvin, ja osa ihmisistä ei vielä-kään ole kyennyt tai ei halua nähdä lain lopullista päämäärää, joka on samanarvoinen asema avioliiton kanssa. Tämän kohdistan erityisesti kokoomuksen ja keskustan eduskuntaryhmien edustajiin. Tällaiseen arvojen ja käsitteiden sekamelskaan en halua olla Suomea viemässä.

Nyt käsittelyssä olevan lain pohjana on avioliittolaki, jonka säädöksiin toistuvasti viitataan, yli kymmenen kertaa. Tämä käsittelytapa viittaa mielestäni selkeästi siihen, että pyrkimyksenä on luoda tasa-arvoinen instituutio avioliiton kanssa, vaikka ensimmäisessä käsittelyssä eräät edustajat juuri päinvastaista väittivätkin.

Avioliitolla on ja sillä tulee jatkossakin olla selkeä ja kiistaton suositusmuusasema. Järjestäytyneessä yhteiskunnassa on oltava selkeät ja yksiselitteiset pelisäännöt. Epäselvä ja tulkinanvarainen lainsäädäntö aiheuttaa paljon tulkintariitoja ja selvittelyä. Kelvottomuus käy usein kalliiksi.

Arvoisa puhemies! Meillä on suomalaisessa yhteiskunnassa monia vähemmistöryhmiä, joiden eduissa ja elämän olosuhteissa on paljon korjaamisen varaa. Vammaiset, joita maassamme on kymmeniätuhansia, ovat yksi tällainen ryhmä, jotka saavat vuodesta toiseen taistella laillisten oikeuksiensa puolesta. Heillä on laki takanaan, mutta silti monet kunnat ja kaupungit eivät noudata vammaispalvelulain velvoitteita. Kyseiseen lakiin olisi toki saatava parannus siten, että lain tarkoittamat palvelut olisivat vammaisille niin sanottu subjektiivinen oikeus. Olisi hyvä, jos heidän oikeuksiinsa ja vaikeuksiinsa saataisiin suunnattua yhtä paljon tarmoa ja julkisuutta kuin esillä olevaan niin sanottuun homolakiin.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaisten eduskuntaryhmä ei hyväksy esitystä parisuhdelakiksi. Ehdotan, että nyt käsittelyssä oleva lakiehdotus hylätään.

Ed. Vehkaoja merkitään läsnä olevaksi.

² **Kari Kärkkäinen /kd:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajat! Muistelen, että tässä salis-

sa on menneinä vuosinakin äänestetty juhannushäistä. Tämä tuli mieleeni, kun kaksi nuorta lesbonaista kertoi viime keskiviikkona TV1:n uutisissa, että jos tämä käsittelyssä oleva laki menee läpi, niin he menevät naimisiin ensi juhannuksena.

Siinähan se tuli, arvoisa oikeusministeri, lakivaliokunnan edustajat ja muut edustajat: Juhannuksena homohäät. Ne, joita tämä laki koskisi, käsittivät niin, että tämä laki mahdollistaa samaa sukupuolta olevien avioliiton.

Sen, että keisarin uudet vaatteet on tämä homoavioliittolaki, näkee suurin osa kansasta ja asianomaisista. Sen sijaan lakivaliokunta ja sen enemmistön kannalla olevat jaksavat vieläkin kaunistella juridiikan sanakänteillä asiaa, kun puhuvat samaa sukupuolta olevien parisuhteen virallistamisesta.

Haluan näin aluksi kerrata, minkä puolesta olen. Haluan parantaa homojen sosiaalisia oloja. Olen tyytyväinen, että homoudesta on käyty tämän lakiehdotuksen johdosta laaja keskustelu, vaikka syvällisyys siitä on lähes täysin puuttunut. Olen asuinkumppanuusmallin puolesta, jolla huomioitaisiin myös homotalousyksiköt muiden asuinkumppanuusmuotojen rinnalla.

Näin paljon voin olla samaa mieltä tämän lakiehdotuksen taustaideasta. Miksi siis kulutan energiaani tämän lakiehdotuksen vastustamiseen?

Tämä homoavioliittolakiehdotus lepää perusolettamuksella, että homouden tulee olla yksi yhteiskunnan hyväksymistä normeista. Normi on sääntö, ohje, malli tai yhteisöelämän käyttäytymissääntö. Lakiehdotus puhuu juuri samaa sukupuolta olevien parisuhteesta. Tämä perusolettamus, homous on normi, on kuin annettu meidän eteemme syötäväksi ja se meidän on syötävä mukamas ilman, että saisimme kysyä, mistä homoudessa on todella kysymys. Tätä perusolettamusta lakivaliokunta on erittäin vähän pohtinut. Tästä homouden normittamisesta yhteiskuntaan lain puoltajat eivät halua puhua, ja toisaalta vähemmistön puolustamisinnossaan he eivät näe, mitä muuta he ovat tekemässä.

Miksi tämä normittaminen on niin tärkeä kysymys? Yhteiskunnan normit ovat tärkeitä juuri etenkin asianomaisille. Homoavioliittolaki olisi kuin ihanne homotaipumuksen omaavalle: näin sinun tulee elää ja tätä sinun tulee tavoitella. Mutta kun on totta, että homous ei ole absoluuttisen pysyvä ominaisuus ihmisessä — tähän pa-

laan kohta myöhemmin — homotaipumuksen omaavalla on valittavana kaksi tietä: edellä mainittu, joka nyt haluttaisiin päättää ainoaksi tieksi elikkä normiksi. Hänellä on myös toinen tie: lähteä selvittämään, mistä hänen homotaipumuksensa johtuu. Tässä tarvitaan ehdottomasti yhteiskunnan ja lähipiirin vahvaa tukea. Tällaisia ihmisiä on Suomessa sadoittain, eikä yhteiskunnalla millään tavalla halua tukea heitä antamalla esimerkiksi terapia-apua. He ovat oikeutettuja yhteiskunnan apuun, niin kuin esimerkiksi uskottomuudesta tai alkoholismista kärsivät ihmiset. Lisäksi meidän täytyy muistaa, että kansainvälisessä tautiluokituksessa on edelleen määrittely "itseään häiritsevä seksuaalisuus". Tämä on tuon oikeuden yksi perusta.

En halua moniavioliittolailta antaa signaalia homotaipumuksen omaavalle, että hänellä on vain yksi elämäntyyli valittavanaan. En halua antaa tätä signaalia vanhemmille, kasvatuksen, opetuksen ja terveydenhuollon ammattilaisille.

Arvoisa puhemies! Poliitiikan satiirissa melastava Itse valtiat -televisio-ohjelma on esitellyt meidät kristillisdemokraatit ihmisinä, joilla ei ole muuta tehtävää kuin toisten seksuaalisuuden valvominen. Tässä ja nyt tämä pilkka karahtaa kyllä täysin kiville. On päivänselvää, että juuri homoavioliittolain puolustajat haluavat, että maakuukamareissa touhuavat ehdottomasti kaksi miestä tai kaksi naista. Täällä salissa jo aikaisemmin selittämäni ja kirkon tukema asuinkumppanuusmalli rekisteröisi ihmisten talousyksikköä, ei heidän seksuaalista käyttäytymistään tai suuntautuneisuuttaan. Seksuaalisuhteen edellyttäminen kaikkia asuinkumppaneita koskevien epäkohtien ratkaisemisessa on epäoikeudenmukaista niitä kohtaan, jotka asuvat yhdessä ystävinä, kumppaneina, toisilleen rakkaina ihmisinä ilman seksuaalisuhdetta.

Kerroin viime viikon keskiviikkona puheessani Columbian yliopiston professorin Robert Spitzerin tutkimuksesta, joka viime toukokuussa julkaistiin Amerikan psykiatrisen yhdistyksen vuosikokouksessa. Nähtävästi joku suomalaisen homoliikkeen edustaja oli ripeästi toimittanut puheeni professori Spitzerille, kai myös käännettynä englanniksi. Sain nimittäin professori Spitzeriltä eilen sähköpostiviestin, jossa hän kirjoittaa muun muassa seuraavasti:

"Tutkimukseni perustui hyvin ainutlaatuisen otokseen. Vastoin monien mielenterveysalan ammattilaisten nykyisiä näkemyksiä tutkimus

osoitti, että jotkut homoseksuaalit voivat kokea seksuaalisen suuntautumisen muutosta huomattavassa määrin. Esitykseni keskusteluosuudessa kerroin, että tällaiset tulokset ovat todennäköisesti melko harvinaisia hyvin motivoituneiden homoseksuaalien joukossa.

Sanoin myös, että olisi vakava virhe päätellä tutkimuksestani, että kuka tahansa hyvin motivoitunut homoseksuaali voisi kokea muutoksen seksuaalisessa suuntautumisessaan tai että tutkimukseni osoittaisi homoseksuaalisuuden olevan valinta."

Hän jatkaa vielä näin: "Voivatko jotkut homoseksuaalit kokea muutoksen vai eivät, on tieteellinen kysymys. Minulla tällä ei ole mitään merkitystä tarkasteltaessa eettistä kysymystä homoseksuaalien syrjintää kieltävistä laeista ja parisuhdelaista. Kansalaisena, " — hän korostaa — "en tiedemiehenä, henkilökohtaisesti kannatan homoseksuaalien parisuhdelakia ja syrjintää kieltäviä lakeja."

Tässä professori Spitzer vahvistaa, niin kuin viime viikon puheessani sanoin, että jotkut homot voivat muuttua heteroiksi. Aivan samalla tavalla hän sitä itse vielä haluaa vahvistaa. Se on todistettu monella tutkimuksella, viimeksi tällä USA:n Columbian yliopiston professorin tutkimuksella. Professori Spitzer on hyvin rehellinen tiedemies, vaikka onkin homoliikkeen kannattaja, niin kuin viestin lopusta selvästi näemme. Tällaista rehellisyyttä kaipaisin suomalaiselta homoliikkeeltä ja homoavioliittolain puolustajilta.

Täällä salissa on sanottu, että Suomi on kuin jäljessä kansainvälisestä trendistä säätämässä homoja varten avioliittolakia. Kuitenkaan kansainvälinen oikeus ei tunnusta kahden samaa sukupuolta olevan henkilön oikeutta avioliittoon tai perheeseen. Kansainvälisessä oikeudessa on toki vihdoin etabloituneena oikeus avioliittoon, ja sen perusteella johdetaan oikeus perheeseen. Oikeus avioliittoon käsittää kahden biologisesti eri sukupuolta edustavan henkilön oikeutta avioliittoon.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen yhteydessä sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin että ihmisoikeuskomissio ovat tähän saakka väistäneet kysymyksen samaa sukupuolta olevien avioliitosta. Epäilemättä kysymys tulee nousemaan esille tuomioistuimen oikeuskäytännössä ennemmin tai myöhemmin. Ihmisoikeuskomissio on käsitellyt samaa sukupuolta olevien avio-

liittoa yksityiselämän asiana, siis oikeutena yksityiselämään artikla 8:n mukaan.

Artikla 12 puhuu oikeudesta avioliittoon. Sekä ihmisoikeuskomission että ihmisoikeustuomioistuimen mukaan tämä oikeus ei sovellu homoseksuaaliseen elämänmuotoon. Vuonna 87 tuomioistuin sanoi suoraan, että tämä oikeus viittaa perinteiseen avioliittoon, miehen ja naisen väliseen avioliittoon. Tämän oikeussäännön takana on siis ajatus suojata avioliittoa perhemuotona.

Kansainvälisen oikeuden tasolla ei siis ole mitään samaa sukupuolta olevien henkilöiden oikeutta avioliittoon. On hyvä muistaa koko oikeusjärjestelmän systeemi, jossa kansainvälinen oikeus, ennen kaikkea kansainvälinen tapaoikeus ja multilateraaliset kansainväliset sopimukset, on hierarkiassa kansallisten oikeusjärjestelmien yläpuolella. Valtioilla on toki kansallistasolla sisäisesti aika paljon harkintavaltaa, mutta ei ole olemassa ylipäätään mitään juridista tai poliittista konsensusta homoavioliitoista edes Euroopan tasolla. Emme ole siis myöhästymässä mistään junnasta, jos hylkäämme tämän lakiehdotuksen. Pikemminkin: tällöin emme ajaudu väärille raiteille.

Muun muassa monet nuoret naiskansanedustajat väittivät täällä viime viikolla, että monet luterilaiset teologit ovat tämän lakiehdotuksen puolesta. Toistan ajatuksen: kirkkohistoriallisesti kirkon kannan kertovat piispat.

Pikkuvertaus politiikkaan: Sillä ei ole paljokaan merkitystä, mitä kansanedustaja Kari Kärkkäinen väittää Suomen ulkopolitiikan linjaksi. Suomen virallisen kannanoton muodostavat kylä tasavallan presidentti ja hallitus yhdessä.

Nämä teologit kirkon jäseninä edustavat pientä vähemmistöä. Usein he ovat niin sanottuja liberaalteologeja, jotka kieltävät kristinuskon keskeisimpiä dogmeja. Suomen kaikki kristilliset kirkkokunnat ovat tätä lakiehdotusta vastaan, siis Suomen kaikki kristilliset kirkkokunnat ovat tätä lakiesitystä vastaan. Samassa rintamassa seisovat Suomen juutalaiset ja muslimit.

Arvoisa puhemies! Meillä on kaksi vaihtoehtoa. Käymmekö kohti juhannuksen homohäitä, vai käymmekö kohti syvällisempää totuutta homoudesta? Siitä me päätämme ensi perjantaina.

Homoja meistä on 1–2 prosenttia eli 50 000–100 000 ihmistä. Heistä vain murtoosaa tulisi koskettamaan tämä homoavioliittolaki. Silti tällä lailla olisi suuri symboliarvo homouden normittamisessa yhteiskuntaamme. Niin

kuin homoliikkeen edustajat ovat tunnustaneet: tämä idea on homohäiden takana.

Vai toinen vaihtoehto: Käymmekö kohti totuutta, joka tunnustaa, että homojen sosiaalisia olosuhteita voidaan parantaa muun muassa perintöverolain muutoksella ja asuinkumppanuusmallilla, ei homoavioliittolailla, ja kohti sitä totuutta, joka samanaikaisesti tunnustaa, että yhteiskunnan on annettava tukea niille, jotka haluavat homoudesta ulospääsyä? Tämä olisi aitoa demokratiaa, sanoisinko, kristillisdemokratiaa.

Arvoisa rouva puhemies! Kannatan ed. Vistbackan ehdotusta.

³ **Kirsi Ojansuu /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisi hyvä, jos nyt olisivat olleet ed. Kärkkäisen rinnakkaislakialoitteet käsittelyssä, joissa hän olisi näitä kyseisiä oikeuksia homo- ja lesbopareille esittänyt. Se olisi ollut uskottavuuden kannalta erinomaisen tärkeää.

Spitzer, tutkijaprofessori, johon Kärkkäinen on vedonnut, toukokuussa ilmoitti World Street Journal -lehdessä olevansa kauhistunut tavasta, jolla eheytyслиike väristeli hänen sanojaan. Hän sanoo näin: "Tutkimukseni päättyi tärkeään varoitukseen: sitä ei saisi käyttää perustelevaan kansalaisoikeuksien kieltämistä homoilta ja lesboilta tai pakkohoidon tukemiseen. En väittänyt, että kaikkien homojen tulisi yrittää muuttua tai edes että he voisivat paremmin, jos yrittäisivät. Kuitenkin kauhukseni huomasin joidenkin tiedotusvälineiden" — ja täällä kristillisdemokraattien edustajat ovat tehneet samoin — "raportoivan tutkimukseni väittävän, että homoseksuaalisuus on valinta ja että merkittävä muutos on mahdollinen jokaiselle homolle ja lesbolle, joka päättää yrittää." Hän itse irtisanoutuu näistä teidän johtopäätöksistänne.

Vetoan vielä: jokainen meistä äitinä ja isänä hyväksyy lapsensa, olivat he minkälaisia tahansa, ja jokaisen meistä lapselle (Puhemies koputtaa) voi tulla mitä tahansa asioita eteen, kuka tahansa voi kasvaa homoksi tai lesboksi, ja me rakastamme heitä ihan yhtä lailla ja haluamme heille oikeudet.

Puhemies: Muistutan, että vastauspuheenvuoron mitta on 1 minuutti ja että meillä on myös puheenvuoron pituudesta 10 minuutin suositus.

⁴ **Susanna Rahkonen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin sanoa, että homoseksuaalisuus on tosiasia, syntyi se mistä syystä hyvänsä. Parisuhteet ovat tosiasia, ja pysyvät parisuhteet ovat mielestäni toivottavampia kuin ei-pysyvät parisuhteet. Tässä laissa nimenomaan ratkotaan muitakin ongelmia kuin perintöoikeudellisia ongelmia. Tämä on kokoelma erilaisia tilanteita, joihin tarvitaan ratkaisuja. Ei sen kummemmasta ole kyse.

Avioliittolaki ei ole yhtä kuin avioliittoinstituutio, avioliittoinstituutio on paljon enemmän. Eivät nämä lakiviitaukset tähän lakiin mitään perheinstituutiota ja avioliittoinstituutiota mielestäni voi romuttaa.

⁵ **Päivi Räsänen /kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen täysin samaa mieltä ed. Ojansuun kanssa oman lapsen rakastamisesta ja hyväksymisestä. Mutta kun te kuulutitte rinnakkaislakialoitetta käsiteltäväksi samanaikaisesti tämän esityksen kanssa, niin esimerkiksi perintöverolain muutos ei olisi onnistunut rinnakkaislakialoitteena tässä kohden, koska muutokset olisivat kohdistuneet teknisesti aivan eri pykäliin kuin nyt käsittelemme. Itse asiassa käsittelemme nyt sellaista lakikokonaisuutta ja niitä pykäläiä, joille nimenomaisesti emme halua, eli avioliittolaille, rinnakkaislakia. Mutta perintöverolain muutos on käsiteltävänä erillisenä aloitteena.

⁶ **Toimi Kankaanniemi /kd**: Arvoisa puhemies! Ed. Ojansuulle totean, että melko tasan neljä vuotta sitten eduskunta päätti lausuman, että hallitus ryhtyy asianmukaisiin lainsäädäntötoimiin samaa sukupuolta olevien kumppaneiden yhteiselämään liittyvien oikeudellisten epäkohtien poistamiseksi. Sitten mietinnössä vielä todettiin, että lähtökohtana tulee olla se, ettei parisuhdetta rinnasteta avioliittoon.

Arvoisa puhemies! Hallitus on menetellyt eduskunnan tahdon vastaisesti antaessaan tällaisen esityksen avioliittolakiin rinnasteisesta lakiehdotuksesta ja avioliittoinstituutioon rinnastuvan järjestelmän luomisesta. Eduskunnan tahto oli, että näitä epäkohtia korjataan, niin kuin ponsi sanoo, mutta hallituksessa, jossa vihreätkin ovat, ei ole eduskunnan tahtoa haluttu noudattaa.

⁷ **Esa Lahtela /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin ed. Rahkosel-

le voisi todeta, kun hän totesi, jotta pysyvät parisuhteet ovat tärkeämmät kuin ei-pysyvät: Tähän lauseeseen sisältyy semmoinen ajattelu, jotta miehen ja naisen välinen parisuhde ei ole hyvin pysyvä ja se on epävakaata ja samaa sukupuolta olevien parisuhde on sitten vakaa. Tällaisen johdopäätöksen tästä voi tehdä. (Välihuutoja)

Ed. Ojansuulle voisi todeta, kun hän luki jotakin professorin paperia kansalaisoikeuksista, jotta minun käsitykseni mukaan missään ei sanota sillä tavalla, jotta samaa sukupuolta olevien rekisteröinnin pitää olla kansalaisoikeus, jotta tässä loukataan kansalaisoikeuksia, kun ei tällaista sallita. En minä ole vielä kuullut mistään kansalaisoikeudesta tai muualla mainittavan semmoisesta. Tämä on tällä hetkellä meidän oma keskustelumme. Suomen eduskunta voi tehdä tässä päätöksiä ihan puhtaalla omallatunnolla. Ei voida verrata mihinkään sellaiseen, että jossakin meidät pakotetaan tekemään tällainen päätös. Tämä on arvokysymys ja omantunnon kysymys.

⁸ **Kari Kärkkäinen /kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ihan lyhyesti ed. Ojansuulle haluan vastata, että tulemme tekemään mielellämme aloitteen perintöverolain uudistamisesta. Toivomme, että, ed. Ojansuu, te voitte — arvoisa edustaja, se ei ollut mahdollista tässä rinnakkaislakialoitteena, mutta me tulemme tekemään aloitteen teille — perjantain äänestyksessä ikään kuin kaataa tämän lain kanssamme, niin kuin se siltä tällä hetkellä näyttää. Me tulemme mielellämme jatkamaan keskustelua sitten asuinkumppanuusmallista, mikä helpottaisi monen rakkaan ihmisen elämää.

⁹ **Lauri Oinonen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta lainsäädännölle pitää olla yhteiskunnallinen tarve. Tälle laille, jota nyt käsittelemme, ei ole olemassa mitään yhteiskunnallista tarvetta. Näin ollen en pidä tätä lakia miltään osin tarpeellisena enkä kannattavana.

¹⁰ **Henrik Lax /r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On traaginen asia syntyä homoseksuaaliksi. Valinta ei ole omaehtoinen, joutuu vääjäämättä heikompaan yhteiskunnalliseen asemaan kuin muut. Lakivaliokunnassa olen aivan liian monta kertaa joutunut todistamaan, kuinka nöyryyttäviin ja epäinhimillisiin tilanteisiin homoseksuaalinen henkilö voi joutua siksi,

että hänelle ei ole suotu laissa tunnustettua lähio-
maisena asemaa.

Mitä me kansanedustajat teemme, jos me hyl-
käämme tämän lain? Me annamme rankan vies-
tin. Me annamme tuomion kymmenilletuhansil-
le Suomen kansalaisille. Me sanomme heille: Te
olette toisen luokan kansalaisia. Te olette vähem-
män arvoisia kuin me muut.

¹¹ **Päivi Räsänen /kd:** Arvoisa puhemies!
Eduskunnalla on lukuisia hyviä perusteluja hylä-
tä käsiteltävänä oleva esitys.

Ensiksi, käsiteltävä esitys ei vastaa eduskun-
nan oman toimeksiannon, ponnien, linjauksia,
jossa edellytettiin samaa sukupuolta olevien pa-
rien aseman selvittämistä niin, että tällaista suh-
detta ei kuitenkaan rinnastettaisi avioliittoon.
Tässä esityksessä rinnastaminen tapahtuu, vaika
mutakin vaihtoehtoja olisi ollut tarjolla, esi-
merkiksi Kirkkohallituksen lausunnossa ehdotet-
tu yhteistalousmalli, joka olisi koskenut muita-
kin kuin homoseksuaaleja pareja. Jo tämän risti-
riidan vuoksi esitys pitäisi mielestäni hylätä ja
aloittaa uusi valmistelu ponnien viitoittamalta pe-
rustalta.

Jos halutaan estää kehitys kohti samaa suku-
puolta olevien parien adoptio- ja hedelmälli-
syyshoito-oikeuksia sekä kirkollista vihkimistä,
tämä aloite on syytä hylätä nyt. On sinisilmäistä
kuvitella, että kehitys kohti virallistetun parisuh-
teen täydellistä rinnastamista avioliittoon pysäh-
tyisi tähän, ovathan hallituksen omat ponnit jo
edellyttämässä adoptio-oikeuden jatkotyöstämis-
tä. Muut Pohjoismaat ja esimerkiksi Hollanti
ovat varoittava esimerkki tästä kehityksestä.
Ruotsissa on jo valmisteilla esitys kirkollisesta
vihkimisestä homopareille. Hollanti on edennyt
pisimmälle avaamalla avioliiton kaikkine oi-
keuksineen samaa sukupuolta oleville henkilöil-
le. Jos tämä laki nyt menee läpi, on selvää, että
hyvin pian joudumme tässä salissa käsittele-
mään esitystä samaa sukupuolta olevien parien
adoptio-oikeudesta ja oikeudesta hedelmälli-
syyshoitoihin. Tällaiset vaatimukset ovat merkil-
lisiä signaaleja aikana, jolloin samaan aikaan yri-
tetään kannustaa isiä kantamaan vastuunsa las-
ten kasvatuksesta, peräänkuulutetaan molempi-
en sukupuolten vanhemmuutta.

Eduskunnan tehtävä on myös linjata sitä, mil-
laisten arvojen pohjalta yhteiskuntaa kehitetään.
Ensimmäisen käsittelyn keskusteluissa monet

edustajat perustelivat hyväksyvää kantaansa sil-
lä, että eduskunnasta käsin ei voida vaikuttaa sii-
hen, millaisia perheitä arjessa syntyy. Ajatuksena
oli se, että kun samaa sukupuolta olevia per-
heitä kerran on, eduskunnan tulee seurata peräs-
sä ja säätää sitä mukaa lakeja kuin erilaisia ilmi-
öitä alkaa esiintyä. Itse ajattelen, että lainsäädän-
nön merkittävä tehtävä on ohjata yhteiskunnan
elämää sellaiseen suuntaan, jota lainsäätäjät pitää
hyvänä ja tavoiteltavana. Jos lailla ei olisi kiellet-
ty esimerkiksi avioliittoa alle 15-vuotialta, se
olisi yhteiskunnassa sallittua.

Lisäksi pidän varsin mahdollisena ja suoras-
taan jopa todennäköisenä sitä, että homoseksuaa-
lisuus voi lisääntyä, mikäli sitä lainsäädännön ta-
solla suositaan heteroseksuaalisen aviosuhteen
rinnalla. On merkillistä, jos täällä kuvitellaan, et-
tei ympäröivällä kulttuurilla ole mitään vaikutus-
ta homoseksuaalisuuden esiintyvyyteen. Esimer-
kiksi klassisen ajan kreikkalais-roomalaisessa
kulttuurissa niin sanottu pederastia, poikarakka-
us, ja homoseksuaalisuus olivat yleinen ja täysin
hyväksytty ilmiö. Miesten homoseksuaalisuus
hyväksyttiin yleisesti, ja sitä esiintyi varsin pal-
jon. Toki homoseksuaalisuutta esiintyy niissäkin
kulttuureissa, joissa siihen suhtaudutaan torju-
vasti, mutta on perusteetonta väittää, että sen
esiintyvyys olisi vakio kulttuurista riippumatta.

Samaa sukupuolta olevien parisuhteen rinnas-
taminen avioliittoon muuttaisi paitsi yleistä per-
hekäsitystä myös koulujen perhe- ja seksuaali-
kasvatusta. Tämä on mielestäni hyvin tärkeä nä-
kökohta. Jos laki tulisi voimaan, lapsille opetet-
taisiin, että täysi-ikäisenä voi mennä naimisiin
eri tai samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa.
Tämä voi lisätä hämmennystä etenkin varhais-
nuorille, joiden seksuaali-identiteetti on usein
vielä epävarma, mutta seksikokeilut alkavat nuorilla
varhain. Yli 34 000 koululaiselle tehty tutkimus
vuonna 91 kertoi, että 12-vuotiaista 26 prosenttia
kertoi olevansa epävarma seksuaalisesta identiteetistään.
18-vuotiaista epävarmoja oli enää 5 prosenttia.
Tässä iässä vain yhteensä 1,1 prosenttia kuvasi
itsensä homoseksuaalina tai biseksuaalina. Valtaosa
aiemmin seksuaali-identiteetiltään epävarmoista
kehittyi murrosiän myötä heteroseksuaaleiksi.
On todettu myös se, että mitkä varhaisemmassa
vaiheessa nuorella on homoseksuaalisia kokemuksia,
sitä vaikeampaa tästä taipumuksesta on myöhemmin
päästä eroon. Nykyisen arvoköyhän, pinnallisen,
seksikokeiluihin yllyttävän seksuaalikulttuurin yhdis-

tyminen homoseksuaalisten suhteiden yleiseen hyväksytyyn esittämiseen, normaalistamiseen, on yhdistelmä, joka saattaa altistaa homoseksuaalisuuden yleistymiseen.

Yleinen perustelu lain kannattajilla on ollut käsitys seksuaalisen taipumuksen muuttumattomuudesta, suorastaan sen synnynnäisyydestä. Kuulimme juuri äsken ed. Laxin toteavan, että on traaginen asia syntyä homoseksuaaliksi. (Ed. Lax: Onko se omaehtoinen valinta?) — Se ei välttämättä ole omaehtoinen valinta, mutta ei se myöskään välttämättä ole synnynnäistä. Nimitäin tällainen näkemys on täysin vailla tieteellistä näyttöä, puhutaanpa sitten homoseksuaalisuuden muuttumisesta heteroseksuaalisuudeksi tai päinvastoin. Esimerkiksi valtaosa lesboäideistä on elänyt aiemmin heteroseksuaalista elämää.

Lesboaktivisti Paula Kuosmanen on todennut artikkelissaan, joka on otsikoitu "Lesboäidit ja lapset on lesboperhe?", näin: "Suomessa tyyppillisiin lesboperhemuoto on uusperhe, jossa lasten biologinen äiti on hankkinut lapsensa perinteisessä heteroliitossa ja vasta myöhemmin perustanut uusperheen toisen naisen kanssa." Jos taipumus voi muuttua heteroseksuaalisuudesta homoseksuaalisuuteen, miksei se voi muuttua toisinkin päin? Tästäkin on useita tutkimuksia olemassa.

Kansainvälisen ihmisoikeussopimukset tai kansainvälinen oikeus eivät myöskään edellytä muuttamaan lainsäädäntöä nyt esitetyllä tavalla, toisin kuin ensimmäisen käsittelyn yhteydessä eräät edustajat ovat otaksuneet. Kansainvälinen oikeus ei tunnusta kahden samaa sukupuolta olevan henkilön oikeutta avioliittoon. Kansainvälisessä oikeudessa oikeus avioliittoon käsittää kahden biologisesti eri sukupuolta edustavan henkilön oikeuden avioliittoon. Euroopan ihmisoikeuskomissio on käsitellyt nimenomaisesti samaa sukupuolta olevien parien kysymyksiä oikeutena yksityiselämään artiklan 8 mukaan, ei oikeutena avioliittoon tai perheeseen. Kysymystä käsitellään ainoastaan sekaantumisena oikeuteen yksityiselämän kunnioittamiseen, ei oikeutena avioliittoon.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen artiklassa 12 mainittu oikeus avioliittoon on sekä ihmisoikeuskomission että tuomioistuimen mukaan todettu soveltumattomaksi homoseksuaaliseen elämänmuotoon. Ennakkopäätöksessä tuomioistuin totesi, että tämä oikeus viittaa perinteiseen miehen ja naisen väliseen avioliittoon.

Viimeksi haluan kommentoida ensimmäisen käsittelyn keskusteluissa esiintyneitä väitteitä. Nimitäin useat lakia kannattaneet edustajat puheenvuoroissaan viittasivat kristillisiin arvoihin ja Raamattuun, itse asiassa jopa enemmän kuin lain vastustajat. Puheissa toistuu ajatus: minun kristilliset arvoni suvaitsevat tai minun kirkkoni suvaitsee homoseksuaalisen elämänmuodon. Kuitenkin tässä jos missä kysymyksessä Raamatun etiikka on harvinaisen selkeä. Myös Yhteysliikkeen keulakuvaksi noussut dekaani Raija Solamo totesi eduskunnassa Setan järjestämässä seminaarissa, että Raamatusta ei löydy yhtään kohta, jossa osoitettaisiin hyväksyntää homoseksuaaliselle elämänmuodolle. Sen sijaan sitä pidetään selvästi Jumalan luoman seksuaalisuuden vastaisena toimintana, ei suinkaan pelkästään Vanhassa testamentissa, kuten eräät edustajat otaksuivat viime viikon keskustelussa, vaan vielä voimakkaammin Uudessa testamentissa. Raamatun perussanoma on toki sanoma Jumalan armosta ja rakkaudesta Jeesuksessa Kristuksessa, mutta tämä ei ole ristiriidassa Jumalan tahdonilmauksen kanssa, päinvastoin. Siksi me kaikki juuri armoa tarvitsemekin, että olemme syntyisiä ja Jumalan tahtoa vastaan rikkovia ihmisiä.

Lopuksi, arvoisa puhemies, totean, että pidän vääränä ja suorastaan loukkaavana sitä, että tämän lain vastustajat on eräissä puheenvuoroissa leimattu homofoobikoiksi, homokammoisiksi. Kiistan ehdottomasti sen, että pelkäisin homoseksuaalisia lähimmäisiäni tai heidän seksuaalisuuttaan. Minulla on useita homoseksuaalisia ystäviä, aivan tavallisia lahjakkaita ihmisiä, tuttava- ja ystäväpiirissäni, joita kunnioitan siinä, missä heteroystäviänikin. Sen sijaan tässä laissa on kysymys arvoista, jotka osuvat yhteiskunnan ytimeen, sen perusyksikköön perheeseen ja yhteiskunnallisesti ainutlaatuista tehtävää suorittavan avioliiton asemaan.

¹² **Paula Kokkonen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluaisin todeta, että tällä lailla ei voida perustaa kenellekään ihmisarvoa eikä tällä lailla voida myöskään viedä keneltäkään ihmisarvoa, toisin kuin tässä salissa on tänään esitetty.

Minunkin mielestäni ongelma on se, että hallituksen esitys ei vastaa eduskunnan pontta. Yhdyn moniin ed. Räsänen käsityksiin, muun muassa käsitykseen siitä, että asuinkumppanuuslaki olisi poistanut tunnetut epäkohdat. Se olisi lisäk-

si antanut monille muillekin ihmisille kuin samaa sukupuolta oleville kumppaneille mahdollisuuden omaisuus- ja läheisjärjestelyihin.

Julkisuudessa on esitetty erittäin paljon virheellisiä käsityksiä tämän lainsäädännön merkityksestä ja myöskin homoseksuaalien kohtelusta muun muassa terveydenhuollon yhteydessä. Toivoisin, että pysyttäisiin oikeassa tiedossa.

¹³ **Jouko Jääskeläinen /kd:** Arvoisa rouva puhemies! Edustajat Kärkkäinen ja Räsänen ovatkin jo käsitelleet kansainväliseen oikeuteen liittyviä kysymyksiä, joten en mene niihin enää syvemmin.

Suomessa asiaa on käsitelty useammassakin eri eduskunnassa. Ensimmäisen kerranhan asia oli liikkeellä lakialoitteen muodossa kaudella 91—95. Itse asiassa jo silloin tiedostettiin ne ääri-liberalistiset paineet, joita pinnan alla oli. Perustuslakiinhan tehtiin silloin melkoinen muutos jättämällä pois tavallisen lain lepäämään jättämisen mahdollisuus. Tätä tarkoitettava lakiehdotus- han oli lepäämässä kaudelta 87—91. Poistaes- saan lopullisesti lepäämäänjättämissäännökset perustuslaista eduskunta 92 totesi jo perustusla- kivaliokunnassa esitetyn ponnen mukaan äänin 148—22, että "uudistettaessa perheoikeutta ja yleensäkin elämän perusarvoja käsittävää lain- säädäntöä tulee yhteiskunnassa pyrkiä laajaan yhteisymmärrykseen ja kansalaiskeskusteluun eikä puheena olevaa lainsäädäntöä tule muuttaa niukan eduskuntaenemmistön turvin".

Keskustelua on ollut, mutta muutoin näyttää siltä, että tämä ponsi jää täällä unholaan, jopa pa- hemmin kuin Helteen ponsi presidentin toimival- lan parlamentaaristen piirteitten vahvistamisesta.

Viime vuoden maaliskuun alussa astui voi- maan uusi perustuslaki 2000. Sitä ennen oli uu- distettu perusoikeuksia koskeva sääntely vuonna 94 ilmeisesti kansainvälisesti arvioiden erääksi moderneimmista. Uusi perusoikeusjakso turvaa monet yksilön oikeudet nimenomaan suhteessa valtiovaltaan. Tämä on liberalistisen valtio-opin periaate, jota kannatamme. Kuitenkin eräissä tul- kintoissa ja liitynnöissä mukaan on yritetty tuo- da sellaisia korostuksia, joita liberalismiin oppi- sät tuskin osasivat edes aavistaa.

Perustuslakivaliokunta käsittelee nyt esillä ole- vaan parisuhteen virallistamista koskevaa lakiehdotusta varsin pitkään. Selväksi tuli, että laki hy- väksytään tai hylätään yksinkertaisessa järjestyk-

sessä. Näin siitä huolimatta, että eräitä innok- kaimpien ajamia elementtejä, kuten adoptiota ja yhteistä nimeä, ei esityksessä ole.

Perustuslakivaliokunnan mietinnössä tode- taan muun muassa, että avioliittolainsäädäntöä ja sen kanssa rinnasteisia lakeja säädettäessä on kyse sellaisista erityisistä yhteiskunnan tulevai- suuteen ja arvoihin liittyvistä ratkaisuista, joissa avioliiton asettaminen naisen ja miehen parisuh- teena erityisasemaan lainsäädännössä on perus- teltua.

Arvoisa puhemies! Eri yhteyksissä on käynyt ilmeiseksi myös se, mitä valiokunnan mietinnös- sä edelleen todetaan: "Lakien tulkinta toisaalta saattaa ajan kuluessa muuttua ja perustuslain tul- kinta aktiivisesti muuttaa arvokäsityksiä."

On selvää, että nyt ollaan tekemässä perusrat- kaisua. Jos nyt tehdään esitetty ratkaisu, hännät seuraavat perässä. Kenenkään ei siis pidä lohdut- taakaan itseään sillä, mitä tässä lainsäädännössä ei vielä ole. Arvolähtökohtiin liittyvissä tulkintati- lanteissa voidaan todella puhua junasta, joka on liikkeellä tiettyyn suuntaan ja tietyllä nopeudel- la. Nyt kuitenkin ollaan risteysasemalla, jolla voidaan suuntaan ratkaisevasti vaikuttaa.

Arvoisa puhemies! Yksiselitteistä on, että voi- massa oleva uusi perustuslakimme, kansainväli- set sopimukset, tasa-arvon vaatimus, perusoikeu- det tai ihmisoikeudet eivät pakota meitä tämän lain säätämiseen. Me ihan itse kukin yksittäisinä kansanedustajina hyväksymme tai hylkäämme ehdotuksen.

Avioliitto on tarkoitettu puolisoitten ja lasten turvaksi, ja se on yhteiskunnan perussolu. Sellai- sena se tarvitsee meidän kaiken tukemme. Raa- mattu kertoo, että meidät on luotu mieheksi ja naiseksi. Tämä puhuu meille paljon ja johtaa aja- tuksemme oikeaan suuntaan. Eivät nämä muut mallit menestykseksi koidu. Voimme tulla sa- maan johtopäätökseen jo katsomalla vähän ym- pärillemme. Niin kuin eri vastalauseista havait- semme, voimme perustellusti motivoitua päätök- semme miettimällä hetken yhteiskunnan turvalli- suutta ja tulevaisuutta.

Monet kokevat olevansa vailla ihmisarvoa ja turvaa. Perheet ja avioliitot ovat nykyisellään varsin kovilla. On monia taloudellisia ja sosiaali- sia ongelmia, joita pitäisi pikaisesti korjata. Se olisi aivan välttämätöntä myös lasten hyvinvoin- nin kannalta. Työtä siis riittää, mutta toisissa kohdin kuin valiokunta nyt esittää.

Arvoisa rouva puhemies! Avioliiton rinnalle tai sen katveeseen ei pidä säätää näitä elämän lainalaisuuksia rikkovia muita vaihtoehtoja.

¹⁴ **Inkeri Kerola /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin, käsittelyssä olevaa asiaa on käsitelty niin monelta kulmalta, että tuskin mikään asia on jäänyt käsittelemättä. Mutta eräs näkökulma, joka on jäänyt hyvin vähälle huomiolle, on lapsen näkökulma.

Ed. Laxille sanoisin hänen antamastaan lausunnosta lain mahdollisesti tultua hylätyksi, että se oli niin kärkevä, että toivoisin, että se ei ainaakaan kattaisi kaikkia eduskunnan jäseniä.

Arvoisa puhemies! Suomessa otetaan vuosittain runsaat 14 000 avioeroa. Niiden lisäksi tulevat avoerot. Kokonainen pieni kaupunki siis saattaa erota vuosittain. Joka vuosi perheen hajoamisen kokee noin 30 000 lasta. Summa on oikeastaan aika suuri. Valtavat ovat myös yhteiskunnalle aiheutuvat kulut. Pahinta on kuitenkin eroista aiheutuva lasten tuskan määrä, jota on mahdotonta mitata tai edes kuvata sanallisesti.

Miten tämä liittyy nyt käsiteltävään parisuhdelakiehdotukseen? Edellä olevat luvut kertovat siitä, miten vähän, jos lainkaan, yhteiskunnassamme ajatellaan lapsia ja heidän parastaan. Joka asiassa, niin tässäkin käsiteltävässä lakiehdotuksessa, on keskitytty vain ja ainoastaan aikuisten oikeuksiin ja vapauteen tehdä niin kuin tahtoo. Kukaan ei puhu aikuisten vastuusta ja lapsen oikeuksista, esimerkiksi lapsen oikeudesta isään ja äitiin. Tämä kysymys nousee esille jokaisen lapsen elämässä, kun hän itse rakentaa omaa identiteettiään. Me aikuiset olemme vastuussa siitä, miten kipeästi tai rajusti tämä kysymys nousee vaikuttamaan lapsen elämään.

Käsittelyssä olevaa lakiehdotusta perustellaan sillä, että nykyinen tilanne on vaikea erityisesti sairastamis- tai kuolemantapauksissa. Mielestäni asiaa on lähdetty hoitamaan liian järeällä ja väärällä aseella perusteinaan suvaitsevaisuuden ja kansainvälisyyden mittaritot. Miksei tilannetta ole edes yritetty korjata esimerkiksi perintöverolain muutoksilla, niin kuin täällä on esitetty? Miksi tarvitaan massiivinen instituutio turvaamaan mitä kekseliäimmätkin yhdessäelämisen muodot? Oma kysymyksensä ja tärkeä sellainen on se, tullaanko nyt käsiteltävänä olevalla lailla pitämään hallinnassa erilaisten uusien liittojen mukanaan tuomat yhteiskunnalliset ongelmat ja niiden pitkälle menevät vaikutukset.

Näen tämän lakiesityksen taustalla jo esityksen adoptio-oikeudesta. Varmaa on myös se, että asiaa puolustellaan jokaisen ihmisen — lue: aikuisen — oikeudella hankkia lapsia. Kuka puhuu silloin aikuisen vastuusta? Entä kuka muistaa lapsen oikeuksia? Ajatusta voi jatkaa vielä eteenpäin. Itse asiassa lainsäätäjinä meidän on katsottavakin pitkälle tulevaisuuteen. Näemmekö kymmenen vuoden kuluttua edessämme tilanteen, että ensimmäisiä virallistettujen parisuhteiden ero-oikeudenkäyntejä käydään ja suurimpana kiistana on kysymys lapsen huoltajuudesta?

Jokainen aikuinen suunnittelemaan tulevaisuutensa, mutta vastuullisesti, kunhan asia ei koske negatiivisesti avutonta, suojatonta lasta. Lainsäätäjänä en voi hyväksyä sitä, että yhteiskuntaamme ollaan rakentamassa sellaista järjestelmää, joka väistämättä koskettaa lapsia kielteisesti. Olen aikuinen, olen lainsäätävä, olen vastuussa lapsista, jo syntyneistä ja vielä syntymättömistä.

Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva laki ei suinkaan mielestäni edistä yhteiskuntamme harmoniaa, kuten otaksutaan. Toivon, että jokainen edustaja vielä kerran harkitsee käsittelemämme asian todellisen sisällön ja ennen kaikkea seuraukset yhteiskuntamme monilla eri aloilla, päätöksenteossa ja ihmisten elämässä. Niistä avioliitto ei ole vähäisin vaikutuksen kohde, päinvastoin. Toivon myös jokaisen meistä miettivän ja tarkistavan arvopohjaansa, jolta tulevia päätöksiä teemme.

¹⁵ **Kari Myllyniemi /kesk:** Arvoisa puhemies! Parisuhteiden sääntely on leimallisesti sosiaali-, uskonto-, kulttuuri- ja yhteiskuntasidonnaista. Tässä katsannossa erityisesti avioliittoinstituutiolla on pitkät oikeudelliset, sosiaaliset ja uskonnolliset perinteet. Avioliiton sääntelyä on pidettävä välttämättömänä. Avioliitto on paitsi parisuhde myös yhteiskunnan kehityksen ja väestökehityksen eettinen ja sosiaalinen kulmakivi. Yhteiskunnan perusyksikkö perhe rakentuu sille. Vaikka perherakenteet ovat avioerojen ja niin sanottujen avoliittojen yleistymisen myötä muuttuneet olennaisesti 1970—1990-luvulla, naisen ja miehen solmimaa avioliittoa tulee edelleen pitää perustavana yhdessä elämisen muotona. Yhteiskunnan tulee antaa kaikki mahdollinen tuki avioliitolle ja sen aseman vahvistamiselle. Avioliiton rinnalle ei tule luoda siihen rinnastettavia instituutioita.

Perustuslakivaliokunta on lakivaliokunnalle antamassaan yksimielisessä lausunnossa todennut: "Avioliittolainsäädäntöä ja sen kanssa rinnasteisia lakeja säädettäessä on kysymys sellaisista erityisistä yhteiskunnan tulevaisuuteen ja arvoihin liittyvistä ratkaisuista, joissa avioliiton asettaminen naisen ja miehen parisuhteena erityisasemaan lainsäädännössä on perusteltua."

Eduskunta hylkäsi yksimielisesti vuonna 1997 lakialoitteen samaa sukupuolta olevien parisuhteen virallistamisesta. Hylkäys perustui lakivaliokunnan mietintöön. Valiokunta ja eduskunta edellyttivät tuolloin, että kun samaa sukupuolta olevien parisuhteen joitakin epäkohtia selvitetään, lähtökohdana tulee olla se, ettei parisuhdetta rinnasteta avioliittoon. Edelleen todettiin, että kyseessä on perhelainsäädännön perusteita koskettava lainsäädäntöhanke. Tämän johdosta eduskunta piti tärkeänä, että asiaa valmistellaan perusteellisesti.

Hallituksen esitys laiksi virallistetusta parisuhteesta perustuu kuitenkin eduskunnan tahdon vastaisesti hyvin kapea-alaisen työryhmän valmisteluun. Työryhmään kuului ainoastaan muutama virkamies ja vain yhden etujärjestön edustaja. Toimikunta käsitteli asiaa pelkästään juridisena kysymyksenä ja siltäkin osin hyvin pintapuolisesti. Perhelainsäädännön perusteet, lasten asema ja yhteiskunnan arvoperusta jäivät unohtuiksi.

Huolimatta rekisteröityjä parisuhteita koskevan lakiehdotuksen tavoitteesta pitää avioliitto ja rekisteröity parisuhde erillisinä oikeudellisina instituutioina parisuhde kuitenkin käytännössä tulee rinnastumaan avioliittoon. Tähän viittaa jo sekin, että parisuhteen rekisteröinti tuo sen osapuolille pääsääntöisesti samat oikeudet ja velvollisuudet kuin avioliiton solmiminen. Rekisteröidyissä parisuhteissa tai avioliitossa olevien kesken tulee vallitsemaan pääsääntöisesti eräs merkittävä ero. Parisuhteessa eläville ei yleensä ole velvoitusta kasvattaa uutta sukupolvea. Vastuu lasten kasvattamisesta ei ole pelkästään myötäelämistä, vaan siinä on paljon niin henkistä kuin taloudellistakin vastuuta.

Erillispyrkimyksen kannalta ristiriitaisena voidaan pitää lakiehdotuksessa käytettyä lakitekniistä viittaustekniikkaa muuhun avioliitto- ja perheoikeudelliseen lainsäädäntöön. Myöskään käytetyn terminologian ja selväpiirteisyyden kannalta valittu ratkaisutapa ei ollut perusteltu. Käytetyt oikeudelliset käsitteet, kuten avio-oike-

us ja avioehtosopimus, eivät ole ymmärrettävästi erillisiä ilman, että ne saatetaan yhteen avioliitto- ja perheoikeudessa käytettävien vastaavien käsitteiden ja normien kanssa.

Erilaisissa yhteystalouksissa asuvien asemaan liittyviä epäkohtia on kuitenkin mahdollisuuksien mukaan pyrittävä poistamaan muuttamalla lainsäädäntöä muulla tavoin kuin perustamalla avioliittoa vastaavatyyppejä instituutioita. Tämä mahdollistaisi myös muille kuin seksuaalisuhteelle perustuvien yhteistalouksien ja asuin- kumppanuuksien oikeudellisten epäkohtien juridiset järjestelyt. Tällaisten yhteistalouksien oikeudellisten epäkohtien poistamiseksi ja niissä asuvien sosiaalisen, taloudellisen ja oikeudellisen aseman parantamiseksi ei tarvita rekisteröityä parisuhdetta.

Epäkohtien korjaaminen ja samaa sukupuolta olevien muodostamien parien pääsy perhettä koskevan lainsäädännön piiriin voidaan toteuttaa usealla eri tavalla. Erään vaihtoehdon tarjoaisi järjestely, jossa samaa sukupuolta olevien parisuhteet rinnastettaisiin avioliitonomaiseen suhteeseen eli avioliittoihin. Ne oikeusvaikutukset, jotka laki liittyy avioliitossa elämiseen, tulisivat tällöin koskettamaan myös samaa sukupuolta olevien muodostamia pareja.

Vaikka lainsäädännössä ei ole aviopuolisoiden keskinäisiä siviilioikeudellisia suhteita erikseen säännelty, esimerkiksi tulo- ja varallisuusverotuksessa avioliiton säännöstäso on otettu huomioon jo kauan. Vastaavanlaiset innostukset 1990-luvulla ovat lisääntyneet sekä sosiaali- että siviilioikeudessa. Avioliiton omaisia suhteita koskevan yksittäisen säännösten tai niiden tulokinnan muuttaminen siten, että samaa sukupuolta olevat parit pääsisivät sen piiriin, on mahdollinen ratkaisu samaa sukupuolta olevien parien oikeudellisen aseman kohentamiseksi.

Erityisesti sosiaali oikeuden piiriin kuuluvissa niin sanotuissa perhesidonnaisissa säännöksissä perhesuhteet otetaan huomioon vaihtelevin tavoin. Osin säännökset ovat yksilöllisiä, jolloin perhesuhteilla ei ole merkitystä. Osassa säädöksiä otetaan huomioon se, että asianomainen henkilö elää avioliitossa tai avioliitossa. Tällaisella säätelyllä on suuri käytännöllinen, taloudellinen ja periaatteellinen merkitys. Esimerkiksi toimeentulotuki ja asumistukisäännökset ovat perhe- ja ruokakuntakohtaisia. Aviopuolisot ja avioliiton omaisissa olosuhteissa yhteistaloudessa

elävät henkilöt otetaan tukien suuruutta harkittaessa ja niitä maksettaessa huomioon.

Lakivaliokunnan mietinnön mukaan niitä säännöksiä, joita lainsäädännössä on avioliitonomaisista suhteista, ei sovelleta samaa sukupuolta oleviin yhdessä asuviin henkilöihin. Jos laki hyväksytään mietinnön muodossa, tulevat samaa sukupuolta olevat avoparit useassa tapauksessa parempaan taloudelliseen asemaan kuin perinteiset avoparit. Perinteisen avoparin oikeus esimerkiksi asumistukeen ja korotettuun lapsilisään voidaan rajata yhteenlaskettujen tulojen perusteella. Näin ei kuitenkaan tapahdu, jos avopari muodostuu kahdesta samaa sukupuolta olevasta henkilöstä. Yhdenvertaisuuden kannalta on tärkeää, että mahdollinen rekisteröidyn parisuhteen hyväksyminen ei aseta miehen ja naisen välistä parisuhdetta perhesidonnaisessa lainsäädännössä rekisteröityä parisuhdetta huonompaan asemaan.

Lakivaliokunta on hyväksynyt hallituksen esityksen nimikettä lukuunottamatta sellaisenaan. Tämä merkitsee sitä, että lapsen adoptio-oikeutta ei 9 §:n sanamuodosta johtuen suljeta kokonaan pois. Adoptio-oikeuden osittainen salliminen johtaa monenlaisiin ongelmiin, jotka valiokunta on jättänyt pääosin selvittämättä. Adoptiossa lapsen asema on aina tärkeintä, ja sen jättäminen laissa epämääräiseksi on vakava epäkohota. Samaa 9 §:ään sisältyvä yhteistä sukunimeä koskeva säädös on harhaanjohtava. Yhteisen sukunimen, jopa kaksoisnimen, saaminen on säännöksen näistä kielloista riippumatta käytännössä mahdollista, joten siihen liittyvät hallituksen esityksen perustelut ovat epätarkat. Tässä hallitus osaltaan rinnastaa rekisteröidyn parisuhteen avioliittoon.

Arvoisa puhemies! Jos laki olisi laadittu siten kuin eduskunta 1997 edellytti, voisin harkita asian hyväksymistä, mutta tätä lakiesitystä en voi hyväksyä.

—————

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

—————

¹⁶ **Hannes Manninen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Parisuhdelain yhteydessä on puhuttu paljon asiaa, mutta on sanottu myös paljon sel-

laista, joka olisi ehkä ollut parasta jättää sanomatta. Suvaitsevaisuus on noussut tämän keskustelun keskeiseksi käsitteeksi. Eräs valtakunnallinen päälehti otsikoi pääkirjoituksensa seuraavasti: "Parisuhdelaki on eduskunnan suvaitsevaisuustesti." Miten ja millä tavalla se sitä on? Mitä on suvaitsevaisuus ja kuka on suvaitsematon?

Jos minä oman omantuntoni ja arvojeni pohjalta en voi hyväksyä tätä lakiesitystä, millä perusteella joku sanoo, että minä olen suvaitsematon. Minä voin yhtä perustellusti sanoa, että se, joka ei hyväksy minun toimintaani ja käsitystäni tässä asiassa, on suvaitsematon. Vai olemmeko me molemmat suvaitsemattomia? Itse määrittelen suvaitsevaisuuden niin, että se edellyttää toisen ihmisen hyväksymistä sellaisena kuin hän on ja hänen kunnioittamistaan, mutta suvaitsevaisuuden varjolla ei voida vaatia toista ihmistä aktiivisesti edistämään vaatijan arvoja ja tekoja.

Tältä pohjalta ja käsittäen näin suvaitsevaisuuden tulen äänestämään lakia vastaan, enkä katso olevani suvaitsematon, kuten niistä julkiisuuden määritelmistä helposti ymmärtäisi.

¹⁷ **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Jokaisella yhteiskunnalla on normit ja jokaisella yhteiskunnalla, myös päätöksentekoaikana, on oikeus tehdä uusia normeja, verrata ovatko entiset normit kohdallaan ja niiden arvojen pohjalta, mitä enemmistö kulloinkin päättää. Tässä ollaan nyt siinä saumakohtassa päättämässä yhdestä asiasta, yksistä normeista.

Voi yhtyä edelliseen puhujaan aika pitkälti siinä, jotta tämän keskustelun aikana, mikä virallistetun parisuhdelain osalta on käyty, täällä on sanottu paljon sellaista, mikä olisi voinut jäädä sanomatta, ja käytetty sellaisia termejä, mitkä johtavat moneen pohdintaan. Ilmeisesti itsekin olen tullut sanoneeksi, mutta jotkut muutkin ja muuttaman huomion siitä ajattelin käydä läpi.

Paikaltani arvioin jo joidenkin puhujien sanontoja. Täällä on käytetty sanaa kansalaisoikeus siinä mitassa niin kuin meidät pakotettaisiin tekemään ja hyväksymään tämä laki: tässä on kyse kansalaisoikeudesta, kyse siitä, jotta nyt niillä ihmisillä, joita tämä koskee, ei olisi kansalaisoikeuksia. Minä väitän sillä tavalla, että kukaan ei ole oikeuksia ollut viemässä pois. Joskus aikaisemmin ne oikeudet ovat voineet olla heikot, mutta tähän mennessä en usko tai ole kuullut ainakaan, jotta olisi olemassa mustia listoja tai syrjintää. Tässä on toisesta asiasta kyse. Nyt vain

halutaan vielä laajentaa oikeuksia siten, jotta perinteisestä avioliittokäsityksestä, jota varten monet lait on tehty, tässä halutaan laajentaa oikeuksia huomattavasti pitemmälle, vaikka ei vielä ihan täydellisesti siihen mittaan, mitä koko avioliittoasiassa on olemassa. Se on sanomattakin selvää, niin kuin olen aikaisemmin todennut, jotta kannatan tämän hylkäämistä. Ne pienet epäkohdat, jotka täällä on todettu, pitää korjata muulla tavalla, mutta ei sillä tavalla, että rinnastetaan täydellisesti avioliittoon.

Sitten keskustelussa on jo aikaisemmin ja tänäkin iltana käytetty sanontaa siitä, jotta pysyvät parisuhteet ovat suotavia. Se sanonta pitää sisällään sen, jotta jollakin tavalla samaa sukupuolta olevien parisuhteet olisivat parempia, kestäisivät paremmin kasassa, ja niissä ei olisi riitoja. Minä en usko sitä ollenkaan. Minusta se antaa harhaanjohtavan kuvan ensinnäkin. Ihmisiä nimittäin on varmasti silläkin puolella, ja varmasti tulee riitoja samalla tavalla kuin missä hyvänsä suhteessa. Mutta tämä heittää sen varjon, jotta miehen ja naisen välisessä avioliitossa olisi ennen kaikkea paljon riitoja ja se olisi jotenkin huonompi. Aina-kin jos semmoinen ajatus leviää hyvin laajasti yhteiskuntaan ja nuorten keskuuteen, niin varmaan tulee semmoinen mielikuva, kuin itsellenikin tuli tuolloisesta sanonnasta.

Sitten siitä, onko tässä kyse tasa-arvosta: Itse kuulun työ- ja tasa-arvoasiainvaliokuntaan, ja yleensä me puhumme aika pitkälle tasa-arvosta siinä mielessä, miten on työelämässä, sorretaanko jossakin miehiä tai sorretaanko jossakin naisia, ovatko säännökset sellaisia ja onko jossakin tapahtunut tällaista. Tässä minusta ei voi semmoisesta tasa-arvosta puhua, koska meillähän tämänhetkisessä yhteiskunnallisessa normituksessa on sillä tavalla, jotta avioliitto on avioliitto, ja silloin ei voi puhua tasa-arvosta. Jos samaa sukupuolta olevat henkilöt asuvat yhdessä, niin ei voida sanoa, että tämä olisi tasa-arvokysymys, koska nyt tässä tehdään kyllä, jos tämä menee läpi, niin tässä tietysti nostetaan sillä tavalla, että nämä suhteet rinnastetaan avioliittoon. Sen takia minusta se väite, jotta tämä on tasa-arvokysymys, ei ole pitävä.

Itse kun olen maa- ja metsätalousvaliokunnassa ja muaseuvvun ihminen, niin meillähän puhutaan aina luomusta ja tällaisista asioista. Minä kyllä kannatan tässä luomuliittoja, siis luonnonmukaisia liittoja. Siksi tulen äänestämään tämän lakiesityksen kumoon saattamiseksi.

¹⁸ **Johannes Leppänen /kesk:** Arvoisa puhemies! Toisessa eli ratkaisevassa käsittelyssä on nyt laki virallistetusta parisuhteesta. Ensimmäisen käsittelyn yhteydessä asiasta puhuttiin hyvin vilkkaasti, mutta niin kuin täällä tapahtui, muutosesityksiä lakivaliokunnan enemmistön kantana muodostuneeseen mietintöön ei tehty. Nyt on siis kysymyksessä päätös siitä, hyväksytäänkö laki vai hylätäänkö se.

Edellisessä käsittelyssä käydyissä puheenvuoroissa esiintyi hyvin usein perustuslain nojalla tehty vaatimus kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun puolesta. Tällä haluttiin ilmeisesti saada hyväksymisen puolelle perustuslaillinen velvoite, ikään kuin perustuslain henki velvoittaisi hyväksymään tämän lain. Tätäkin asiaa on puheenvuoroissa jo käsitelty, enkä siihen sen syvemmälle mene.

Perustuslain 6 §:n 1 momenttihan kuuluu: "Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä." Tämä on yksiselitteinen lähtökohta lain käytössä ja lain säätämisessä ja siten tarkoitettu noudatettavaksi. Saman 6 §:n 2 momentti kuuluu: "Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella." Lainsäätäjälle on siten jätetty mahdollisuus arvioida hyväksyttävää syytä ja sen painavuutta lainsäädäntötyössä silloin, kun tarkastellaan yhdenvertaisuuden toteutumista.

Arvoisa puhemies! Minun arvopohjani ja siltä nouseva käsitys tämän asian yhteydessä on se, että nyt on hyväksyttävä peruste sille, ettei samaa sukupuolta olevien suhdetta tule rekisteröinnillä laillistaa. Avioliitto ja perhe on instituutioita maailman vanhimpia, taitaa olla maailman vanhin. Sen asetti ja vahvisti Jumala viisaudessaan. Se on kestänyt maailmanhistorian läpi vahvana ja elämää ylläpitävänä ja suojelevana instituutiona. Uskon sen merkitykseen ja vahvuuteen nytkin ja tulevaisuudessa.

Olen hyvin tietoinen siitä, että avioliiton ja perheen merkitys on länsimaaisessa yhteiskunnakäsityksessä ohentunut ja ihmisten itsekyyden vuoksi menettänyt merkitystään, mutta se ei ole instituution syy, vaan syy on meissä ihmisissä. Tämän instituution eli avioliiton rinnalle ei yhdenvertaisuussyistä tule nostaa nyt käsiteltävänä olevaa parisuhdetta.

Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan muun muassa: "Avioliittolainsäädäntöä ja sen

kanssa rinnasteisia lakeja säädettäessä on kyse sellaisista erityisistä yhteiskunnan tulevaisuuteen ja arvoihin liittyvistä ratkaisuista, joissa avioliiton asettaminen naisen ja miehen parisuhteena erityisasemaan lainsäädännössä on perusteltua."

Edellä kerrotulla lyhyellä perustelulla kannatan lain hylkäämistä.

¹⁹ **Marja-Leena Kempainen /kd:** Arvoisa puhemies! Kun tämä lakiehdotus aikanaan tehtiin, mielestäni jo valmisteluvaiheessa tiedettiin, mitä sen suuret kysymykset ja ristiriidat tulevat aiheuttamaan. Vuonna 97 silloisen lakiehdotuksen hylkäyksen yhteydessä tuli selkeä yhteinen näkemys siitä, että joitakin epäkohtia samaa sukupuolta olevien parien kohdalla tulee selvittää siitä lähtökohdasta, ettei parisuhdetta rinnasteta avioliittoon. Koska samalla oli myös kysymys perhelainsäädännön perusteita koskettavasta asiasta, se tuli myös valmistella erittäin huolella.

Kun hallituksen esitys laiksi virallistetusta parisuhteesta annettiin, törmättiin tähän asiaan jo heti esimetreillä. Eduskunnan kannanotto oli unohtunut jo siinä vaiheessa, kun työryhmä valittiin asiaa valmistelemaan. Kysymys, miksi työryhmään ei valittu laajempaa asiantuntijaryhmää, esimerkiksi kirkon edustusta, ei ole mielestäni saanut perusteltua vastausta. Jo tällä toiminnalla olisi välttytty monelta monelta kysymykseltä. En ole voinut tulla muuhun lopputulokseen kuin siihen, että asiaa ei haluttukaan selvittää laajemmin. Tuolloin olisi jo voinut todeta, että lain valmistelua ei tehty perusteellisesti, kuten eduskunta oli edellyttänyt. Monien muiden asioiden yhteydessä me kansanedustajat kyllä vaadimme hallitukselta eduskunnan tahdon toteutumista. Miksi sitten emme tässä?

Lakiesityksessä tulee selkeästi esille rinnastus avioliittoon, vaikkei sitä halutakaan myöntää. Pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta lakiesitys antaa samat oikeudet ja velvollisuudet kuin aviopareilla. Kysymys ei ole vain tarkoituksellisista, teknisistä syistä johtuvista maininnoista. Jokainen, joka on mietinnön lukenut, ymmärtää, mihin tällä todellisuudessa pyritään. Edelleen kysyn, miksi näin esitetään? Eduskunnan tahdossa selkeästi toivottiin aikanaan, että näin ei saa tapahtua.

Maassamme asuu yhdessä erilaisista syistä monia samaa sukupuolta olevia ihmisiä. Osa on sukulaisia, jotkut muista syistä, suhteissa, joihin

ei sisälly seksuaalisuus. Jo sekin, että heidät on jätetty täysin ulkopuolelle tämän lain valmistelussa, kertoo siitä, että ollaan rakentamassa avioliiton rinnalle uutta instituutiota, myönnettiinpä sitä tai ei. Onkin aika erikoista vaatia näitä ihmisiä rekisteröitymään sen vuoksi, että tietyt verotukselliset ja juridiset asiat voidaan hoitaa järkevasti. Tietenkin se lisäisi tilastoissa rekisteröityjen parisuhteiden määrää, jos se on tavoitteena. Tämähän on eduskunnan tahto?

Tähän asiaan olivat puuttuneet myös sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijat valiokunnassa, mutta asia jätettiin valiokunnan enemmistön tahdon mukaisesti hoitamatta. Jos tarkoituksellisesti tehdään sellainen laki, jonka käytännön tulkinta jätetään valitusviranomaisten ja lain soveltajan varaan, ei voi kuin ihmetellä. Sen ymmärtää, jos lain toimimattomuus tulee myöhemmin käytännössä esille, mutta sitä en voi ymmärtää, että jo valmisteluvaiheessa näin ajatellaan.

Tämän lakiehdotuksen yhteydessä on vedottu ihmisoikeuksiin, tasa-arvoon ja perustuslakiin. Kuitenkaan mikään edellisistä ei edellytä tämän lain hyväksymistä. Uskon, että ne arkipäivän ongelmat, joihin lakiesityksen puolustajat vetoavat, voidaan korvata muilla jo täällä aiemmin esitetyillä lainmuutoksilla. Erillistä avioliittoon rinnastettavaa instituutiota ei tarvita.

Tämän lakiesityksen vastustajana olen saanut hyvin monenlaisia yhteydenottoja: puolesta ja vastaan, asiallisia ja asiattomia, nimellisiä ja nimettömiä. Olen halunnut perehtyä niihin jokaiseen huolella mahdollisimman neutraalisti ja yrittänyt löytää vastauksia niihin kysymyksiin, joita minulle esitetään. Kuitenkaan en ole löytänyt mitään sellaista uutta argumenttia, joka olisi pannut edes vähäisestikään miettimään lain hyväksymistä, päinvastoin olen saanut lisää tietoja, jotka tukevat entisiä käsityksiäni asiasta.

Pitkään sairaalatyössä niin psykiatrisella kuin somaattisella puolella työskennelleenä olen joutunut kohtaamaan myös nämä asiat. Sitä, että minua ja meitä muita vastustajia syytetään homofoobikoiksi, en hyväksy. En hyväksy, että itseäni kutsutaan suvaitsemattomaksi, enkä sitä, että muita vastustajia kutsutaan siten, enkä sitä, että meidät luokitellaan toisen luokan kansalaisiksi sen takia, että me tätä vastustamme. Haluan olla rakentamassa sellaista yhteiskuntaa, jossa mennään eteenpäin luonnollisella tavalla.

Ed. E. Lahtela toi esiin oman ajatuksensa: luomuavioliiton. Hieman humoristinen nimitys,

mutta se pitää paljon sisällään. Luoja on luonut elämän jatkumisen. Miksi me emme tässä talossa toteuttaisi sitä? Minusta meidän tulee se tehdä. Siksi esitän ja olen sen kannalla, että tämä lakiesitys hylätään.

²⁰ **Oikeusministeri Johannes Koskinen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kemppainen kyseli työryhmän kapeudesta. Työryhmän asetti oikeusministerinä Kari Häkämies, joka siinä vaiheessa itse kovasti vastusti ajatusta ja ilmeisesti myös varmisti, että on riittävän monipuolinen ja moniarvoinen työryhmä, joka asiaa valmistele. Sittemmin kun ehdotus on muuttunut, ilmeisesti Häkämieskin saattaisi nykyisen mallin jo hyväksyä. Järjestettiin kaksi poikkeuksellisen laajaa lausuntokierrosta: sekä työryhmän ehdotuksesta että vielä hallituksen esitysluonnoksesta, ja myöskin täydentäviä kuulemisia. Kyllä tässä on hyvin tarkoin otettu varteen, mitä tärkeimmät lausunnonantajat, kuten kirkkoa edustavat tahot, ovat esittäneet.

²¹ **Marja-Leena Kemppainen /kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin kyllä edelleen perännyt sitä, että valmisteleavasta työryhmästä jätettiin kirkon edustus pois. Minusta se on tarkoitushakuisuutta, ja haluttiin tehdä näin, myönnettiinpä sitä tahi ei.

Toinen asia on se, mikä on kirkon virallinen kanta. Väitetään, että kirkon virallinen kanta on toinen kuin se todellisuudessa on. Tänä päivänä ed. Kärkkäinen toi sen selkeästi esille. Se ei ole yksittäisen pienryhmän kanta, vaan kirkon virallinen kanta on julkinen, ja se on tuotu esille valiokunnassa ja myös tässä salissa.

²² **Leea Hiltunen /kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jatkaen ed. Kemppaisen puheenvuoroon: Kun lausunnoissa kuitenkin oli kirkonkin kanta ja kristityssä maassa enemmistö kuitenkin kristillisiä arvoja kunnioittaa ja näkee avioliittolainsäädännön merkityksen, niin olisin halunnut kuulla ministerin vastauksen siihen, miksi ei sitten selvitetty tässä työryhmässä vaihtoehtomalleja, esimerkiksi yhteistalouksmallia sillä tavalla, että olisi niihin epäkohtiin, joita samaa sukupuolta olevilla on tänä päivänä yhteisasumisessa ja muissa kysymyksissä, haettu muita ratkaisuja. Täällä monissa puheenvuoroissa on aivan vedottu, että tämä asia olisi voitu hoitaa monella muullakin tavalla, esimerkiksi sillä tavalla,

että olisi korjattu lainsäädäntöä tai yhteistalouksmallin pohjalta lähdetty etsimään ratkaisua. Minun mielestäni näillä henkilöillä täytyy olla ihmisarvo ja tasa-arvoisesti heidän asioitaan tulee hoitaa. Mutta samalla tavalla meillä on monia muita epäoikeudenmukaisessa asemassa olevia pienryhmiä, vammaisia ja sairaita, ja heillekään ei sillä (Puhemies koputtaa) tavalla erillislakia ole laadittu.

²³ **Oikeusministeri Johannes Koskinen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En voi vastata edeltäjani puolesta, miksi ei työryhmän kokoonpano ollut laajempi. Tosiaankin koko työryhmän työskentely tapahtui edellisellä hallituskaudella. Vasta luovutus tuli tämän hallituksen nimiin. Mutta tarkkaan siellä kuultiin eri näkökohtia. Sen jälkeen tehdyissä muutoksissahan on nimenomaan etäännytty siitä alkuperäisestä ehdotuksesta kirkon haluamaan suuntaan elikkä on korostettu rekisteröidyn parisuhteen erillisyyttä instituutina avioliitosta.

Miksi ei muita yhteistaloussuhteita lähdetty tässä yhteydessä selvittämään? Niissä on kysymys aivan eri tilanteesta. Ainoastaan näissä on kysymys saman tyyppisestä elinikäisestä sitoutumisesta parisuhteeseen kuin avioliitossa ja tarvitaan yhtä kattava oikeudellinen järjestely. Ei tarvita rinnastusta avioliittoon, mutta tarvitaan yhtä kattava oikeudellinen järjestely. Näitä muita verotus- ja sosiaalilainsäädännön ongelmia taas pitää asia kerrallaan selvittää ja purkaa.

²⁴ **Ismo Seivästö /kd**: Arvoisa puhemies! Laki-valiokunta ja eduskunta edellyttivät vuonna 1997, että kun samaa sukupuolta olevien parisuhteen joitakin epäkohtia selvitetään, lähtökohtana "tulee olla se, ettei parisuhdetta rinnasteta avioliittoon". Edelleen todettiin, että "kysymyksessä on perhelainsäädännön perusteita koskettava lainsäädäntöhanke". Tämän takia tätä esitystä on erityisesti katsottu ja arvioitu kristillisen perinteen pohjalta. Kristilliseen uskoonhan kuuluu selkeä käsitys siitä, mikä erottaa meidät toisistamme ja Jumalasta, eli tuo kuuluisa synti-käsite. Samaan suurten kokonaisuuksien ryhmään liittyvät myös käsitykset tuomiosta, armosta, eheydestä ja rakkaudesta — nämä vain tässä mainittuina sen syvemmin niihin nyt uppoutumatta.

Parisuhdelain taustaksi voi kuitenkin todeta, että sekä Vanhassa testamentissa että Uudessa testamentissa torjutaan selkeästi samaa suku-

puolta olevien parisuhteet. Israelin naapurimaisissa olivat aikoinaan ennen ajanlaskumme alkua homosuhteet yleisiä näiden kansojen harjoittamissa uskonnoissa, mutta myös yksityiselämässään. Rajanveto torjuvassa mielessä oli silti juutalaisten keskuudessa hyvin selvä. Yhtä kirkas raja oli suhteessa kreikkalaiseen kulttuuriin. Eihän ollut mitenkään harvinaista muinoin Ateenassa, että vapailla miehillä oli toki kotonaan vaimo ja myös lapsia, mutta sukupuolinen suuntautuminen kohdistui voimakkaammin ensisijaisesti nuoriin poikiin. Ilmiö on siis hyvin vanha, ei mitenkään meidän aikamme keksintö. Kuitenkin niin juutalaisuus kuin kristinuskokin säilyttivät torjuvan suhtautumisensa tähän malliin. Tämä ei merkitse tietenkään sitä, että asetetaan kyseisten henkilöiden ihmisarvo mitenkään kysymyksenalaiseksi. Kun on kyse homoseksuaalisuudesta tai kristillisen uskon perusytimestä, armosta ja rakkaudesta, niin molemmissa tapauksissa kirkon perinne on aivan selvä. Miten paljon me sitten annamme tämän ohjata päätöksiamme, jää meidän kaikkien harkintaan. Tätä ratkaisua tehdessämme meidän kannattaa pohtia ja miettiä ratkaisun seurausvaikutuksia suomalaiselle yhteiskunnalle.

Äänestystilanteessa ja sen jälkeen meidän kannattaa kuitenkin kunnioittaa toisiamme leimaamatta ja syyllistämättä eri johtopäätökseen tulevia edustajia. Ongelmiksi koetut perintökysymykset ja tapaamisoikeus olisi voitu ratkaista muulla tavoin huomioiden samalla samassa taloudessa asuvien sisarusten edut. Tämä linja olisi saanut minunkin tukeni. Tämä esitys ei.

Keskustelu päättyy.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

3) Hallituksen esitys Makedonian kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Ainoa käsittely, toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 98/2001 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM
13/2001 vp

Toinen varapuhemies: Ensin käydään keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään ainoassa käsittelyssä valtiovarainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen pontteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen hyväksymistä. Lopuksi päätetään toisessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Sopimus hyväksytään.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys Ecuadorin kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 109/2001 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 6/2001 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

5) Hallituksen esitys Tansanian kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 110/2001 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 7/2001 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

6) Hallituksen esitys laiksi julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 101/2001 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 14/2001 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

7) Hallituksen esitys laiksi valtion takuista perusraaka-ainehuollon turvaamiseksi annetun lain muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 112/2001 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 15/2001 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

8) Hallituksen esitys 88. Kansainvälisen työkonferenssin hyväksymän äitiyssuojelusopimuksen (muutettu, 1952) uudistamista koskevan yleissopimuksen johdosta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 88/2001 vp
Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö TyVM 5/2001 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 16.32.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
